

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
імені І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО**

Кафедра народних інструментів України

Кафедра інтерпретології та аналізу музики

**СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ
ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА**

Магістерська робота

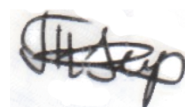
Тарновецького І. І.

Науковий керівник – доктор

мистецтвознавства,

професор **Козак О. І.**

Текст містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів
мають посилання на відповідне джерело

Харків – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА	6
1.1. Аналіз наукової літератури з питання історії становлення гітарного ансамблевого та оркестрового виконавства	6
1.2. Поняття «ансамбль», його різновиди	12
1.3. Принципи виконавства українських гітарних квартетів.....	14
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА У ВІТЧИЗНЯНОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ТА ЗА ЇЇ МЕЖАМИ	21
2.1. Історія розвитку гітарного ансамблевого мистецтва в світі.....	21
2.2. Розвиток гітарного ансамблевого та оркестрового мистецтва в Україні.....	26
2.3. Порівняльний аналіз відомих сучасних ансамблів	32
Висновки до другого розділу.....	39
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА.....	42
3.1. Визнані музичні фестивалі та конкурси за участю гітари у світі та в Україні	42
3.2. Сучасний репертуар для гітарних ансамблів	50
3.3. Знані майстри з виготовлення гітар	54
Висновки до третього розділу.....	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. Хоча вчені викладали ідеї щодо походження гітари та її включення в Європейське музичне товариство, про більшість того, що дійшло до нас з цього питання, можна лише здогадуватися. З іншого боку, є кілька джерел, які роблять можливим розуміння історії та літератури інструменту з XI ст.

З другої половини минулого століття аудиторія спостерігала збільшення популярності гітарного ансамблю, особливо гітарних дуетів та квартетів. Історично склалося так, що традиція формування гітарного дуету призводить до таких імен, як Ф. Сор та Д. Агуадо, а також Е. Пухоля та його дружини М. Куевас.

Наразі можна сказати, що світова ансамблева гітарна школа знаходиться у процесі формування та становлення. Але якість гітарного ансамблевого виконавства та освіти з кожним роком помітно підвищується. Тому, для подальшого розвитку ансамблевого гітарного мистецтва, необхідне вивчення як історичних витоків, так і еволюції розвитку ансамблевого гітарного мистецтва.

Не менш важливе питання, вивчення оригінального ансамблевого гітарного репертуару сучасних композиторів, що сприяє розширенню та виникненню стилевих напрямів, фрагментів нотації, темброво-динамічних відтінків, прийомів гри на гітарі.

Важливе значення у формуванні професійного розвитку музиканта-ансамбліста, мають музичні фестивалі, конкурси, майстер-класи. Адже вони виступають мотиваційними факторами впливу на професійний розвиток кожного учасника гітарного ансамблю.

Нині відбувається активний розвиток ансамблевого гітарного мистецтва та формування ансамблевої гітарної школи в світі. Зважаючи на це, виникає необхідність більш детального вивчення гітарного ансамблю, як феномен самостійної концертної одиниці.

Недостатня освіченість та актуальність цієї наукової проблеми зумовила вибір теми магістерської роботи: «Сучасний стан розвитку гітарного ансамблевого виконавства».

Мета роботи полягає у дослідженні процесу становлення та розвитку ансамблевого гітарного виконавства у контексті світового гітарного мистецтва.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення низки взаємопов'язаних **завдань**, а саме:

- визначити поняття «ансамбль» в широкому розумінні;
- проаналізувати історію розвитку гітарного ансамблю в Україні та закордоном;
- висвітлити визнані музичні фестивалі та конкурси за участю гітари світового та вітчизняного рівнів;
- проаналізувати сучасний репертуар для гітарних ансамблів.

Об'єкт дослідження – ансамблеве гітарне виконавство (гітарний квартет).

Предмет дослідження – сучасні світові тенденції розвитку гітарного ансамблевого виконавства.

Матеріал дослідження – наукова література з питання історії становлення гітарного ансамблевого та оркестрового виконавства; сучасний репертуар для гітарних ансамблів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення основних завдань дослідження застосовано комплекс наукових методів:

- джерелознавчий (для виявлення, опису та аналізу джерел);
- історичний (хронологічна послідовність аналізу наукових видань);
- мистецтвознавчий (дослідження сучасного гітарного репертуару);
- порівняльного аналізу (виявлення стану розвитку сучасного гітарного мистецтва);
- теоретичного узагальнення (підведення підсумків дослідження).

Наукова новизна отриманих результатів. У магістерській роботі:

- систематизовано наукову літературу з питання історії становлення гітарного ансамблевого та оркестрового виконавства, проаналізовано історію розвитку гітарного ансамблю в Україні;
- відкрито основні різновиди сучасних форм гітарного ансамблю;
- удосконалено і набуло подальшого розвитку уявлення про передові гітарні квартети сучасної України; всесвітньо відомі сучасні гітарні ансамблі; визнані музичні фестивалі та конкурси за участю гітари в світі та Україні; сучасний репертуар для гітарних ансамблів.

Практичне значення дослідження: вивчення еволюції розвитку ансамблевого гітарного виконавства, освіти, композиторської діяльності в світі сприяє підвищенню професійної компетенції музикантів-гітаристів та формуванню української академічної гітарної школи. Положення роботи можуть бути враховані в програмах навчальних курсів «Музична інтерпретація», «Історія виконавства на народних інструментах України», а також на практичних заняттях класу гітари.

Структура магістерської роботи складається з Вступу, двох Розділів, висновків до розділів, Висновків, Списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження – 66 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА В СВІТІ

1.1. Аналіз наукової літератури з питання історії становлення гітарного ансамблевого та оркестрового виконавства

Гітара не завжди була такої конструкції та вигляду, як сьогодні. Не завжди була такою популярною. Особливо це стосується гітарного ансамблю. Історичні витоки становлення гітарного ансамблю простежити досить важко.

Питання історії становлення та розвитку гітари в контексті європейської музичної культури досліджували Б. Вольман, Т. Іванников, Я. Ігнат'єва, О. Карташов, О. Кригін, М. Михайленко, О. Пономаренко, А. Романенко, Л. Сбітнева, Т. Сідельська, О. Сомик, О. Солдатенко, І. Сташевська, Е. Шернассе та ін. Розвиток вітчизняного гітарного виконавства та освіти у своїх працях висвітлили В. Барзишена, Ф. Бернат, М. Білецька, В. Блажевич, С. Гриненко, В. Доценко, Т. Іванніков, А. Коваленко, Л. Ларіонова, М. Михайленко, В. Паламарчук, М. Порцев, В. Сидоренко, Ю. Стасюк, С. Сметана, В. Сологуб, О. Ходаковський, О. Хорошавіна та ін.

У книзі І. Сташевська «Система вищої музичної освіти ФРН у контексті євроінтеграційних процесів», дослідниця розглядає витоки ансамблевого мистецтва.

Розвиток гітарного ансамблю, як феномену Аарон Ширер розглядає в книзі «Learning The Classic Guitar: Part 1». Він простежив розвиток гітарного ансамблю від зародження до сьогодення. За його словами, Г. Альберт був одним із перших науковців, які досліджували гітарний ансамбль та впроваджували свої новації задля розвитку різних форм гітарного ансамблю, а також інструментарію для них. У книзі також розкрито еволюцію гітарного ансамблю, згадано декілька видатних майстрів з виготовлення гітар.

Т. Сідельська у статті «Музична освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи» дослідила й інші витоки ансамблевого мистецтва. Дослідниця відзначає, що за одним з припущень термін ансамбль вперше було вжито у

1690 році в тлумачному словнику видатним науковцем, архітектором та винахідником Антоніо Ферет. А також, що у вітчизняний мистецький простір цей термін був впроваджений близько XVIII ст.

В цій статті дослідниця також ознайомила з декількома трактуваннями поняття «Ансамбль» в загальному сенсі та в вузькому, як музичний ансамбль.

Про проблематику гітарного ансамблевого мистецтва та гітарного мистецтва в цілому, пише Б. Вольман у своїй книзі «Гітара». Як зазначив автор: «Довгим і складним був її шлях розвитку. Струнний щипковий інструмент під назвою guitarra (від грецького – кіфара) був відомий ще в XIV-XV ст. Остаточне становлення гітари, такої, як ми її знаємо, відбулося лише в XVIII столітті» [7, с. 5]. Її попередниками, як пише автор, були різноманітні старовинні інструменти: грецька кіфара, ліра, лютня, іспанська віуела, італійська віола.

Важливе значення для розвитку сучасного гітарного мистецтва є також й вивчення найбільш популярних європейських шкіл минулих століть. Адже це дозволяє увібрати кращі здобутки та продовжити традиції. О. Солдатенко у статті «Історичні витoki європейської школи підготовки гітаристів, започатковані у XVIII-XIX ст.» розглядає європейські школи гри на гітарі (італійська та іспанська) та порівнює основні підходи, що були закладені в основу підготовки гітариста.

У статті С. Гриненко «Сучасні тенденції розвитку гітарного мистецтва та їх вплив на формування української виконавської школи» дослідниця розглядає тенденції розвитку сольного та ансамблевого гітарного мистецтва. Автор ретельно опрацював інформацію стосовно формування гітарної сольної та ансамблевої школи.

Г. Єрмолаєва в учбовій програмі «Самостійна робота студентів у професійному становленні майбутнього фахівця документно-інформаційній діяльності» розглядає самостійну роботу студентів, як одну із основних факторів впливу на формування музиканта-виконавця.

Т. Іванніков у статті «Украинская гитарная музыка: стилевые проекции

творчества» розглядає сучасну тенденцію розвитку гітарного мистецтва в Україні. Дослідник детально ознайомив читачів з розвитком гітарного ансамблю в Україні, принципи формування колективів на базах освітніх закладів та подальшу їх діяльність.

У статті «Фестивально-конкурсний рух в еволюції зарубіжного та українського мистецтва» Я. Ігнат'єва висвітлила вплив фестивалів та конкурсів на розвиток сучасних музикантів виконавців. Вона пояснює цей феномен конкуренцією на конкурсах та освітніми результатами внаслідок участі у міжнародних фестивалях.

А. Романенко у статті «Музичний конкурс як соціокультурний феномен у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва» розглядає музичний конкурс, як феномен, здібний сприяти на жагу досягти вищого виконавського рівня, на бажання реалізувати себе, як виконавця.

У дисертаційному дослідженні «Испанская (классическая) гитара: происхождение, эволюция, репертуар» О. Карташов вивчає походження і еволюцію іспанського гітарного мистецтва на батьківщині і за її межами, а також виявляє характерні параметри цієї еволюції і визначає їх значення для становлення академічного гітарного мистецтва, ансамблевого гітарного мистецтва та розвиток гітарного репертуару. На думку автора, «сучасна класична гітара являє собою вдосконалений в процесі історичного розвитку варіант іспанської шестиструнної гітари і успадковує від неї не тільки форму і конструкцію, але звуковий і культурний образ, репертуар, техніку гри» [19, с. 9].

Шляхи становлення гітари та гітарного ансамблю в Україні висвітлив у статті О. Кригін. Автор виявляє вплив ідеологічних і культурно-ціннісних чинників соціокультурного простору на розвиток гітарного мистецтва у світі та безпосередньо в Україні. Дослідник виявив і системно розглянув найважливіші історичні віхи, що вплинули на формування та розвиток сучасної гітарної ансамблевої творчості.

Історико-теоретичний аналіз виникнення гітарного ансамблю, як професійного музичного колективу та історію виконавства на класичній гітарі в ансамблі висвітлено у статті С. Гриненко «Гітарний оркестр: історія формування та сучасний стан». У роботі окреслено не тільки перші історичні згадки появи гітарного ансамблю в світі, а й перших відомих виконавців у складі гітарних ансамблів.

Одним з основних чинників, які впливають на розвиток сучасного гітарного мистецтва є освіта. У дисертації «Тенденції розвитку вітчизняної гітарної освіти у другій половині ХХ століття», А. Коваленко відзначив: «Система вітчизняної музичної освіти визнана однією з кращих у світі, проте через нестабільний розвиток вона поступається наразі рівню музичної освіти провідних європейських країн (Австрії, Німеччині, Польщі, Сербії та ін.). Гітарне мистецтво у країнах Західної Європи (Англії, Іспанії, Італії, Німеччини, Франції та ін.) має гарне історичне підґрунтя та культурні традиції, його розвиток сягає ХІІІ ст.» [24, с. 21]. Дослідник також уточнює періодизацію розвитку інструментальної гітарної освіти: перший період (середина ХІХ ст. – початок ХХ ст. до 1904 р.); другий (1905– 1938 рр.; третій (1939 – І половина 1958 рр.; четвертий (ІІ половина 1958 – 2000 рр.).

Вагомий внесок у підготовку професійних виконавців та викладачів гри на гітарі зробив М. Михайленко. У навчальному посібнику «Методика викладання гри на шестиструнній гітарі» (2003 р.) дослідник розкрив основні проблеми педагогічного процесу в музичній школі та музичному училищі та способи їх вирішення. Автор акцентував на еволюції розвитку гітари та майстерності гри на ній. На думку М. Михайленка, «гітара є сформованим тисячоліттями типом струнно-щипкового інструмента; створення гітари припадає на VII ст. до н.е., свою назву вона отримала від греків на честь гори Кіфарон, де вона з'явилася вперше; гітару як музичний інструмент активно використовували у Стародавній Греції, Близькому Сході та Римі, але називали її по-різному, зокрема: в асирійців – «кіфара», у арабів – «цитара», у Середні віки у Франції «гітере», в Італії – «кітарра», в Англії та Данії – «житар», в

Швеції – «гітарр», в Польщі – «гітара»». Також декілька разів автор торкнувся теми викладання такої дисципліни, як гітарний ансамбль.

У дисертаційному дослідженні «Методика преподавания игры на шестиструнной гитаре» М. Михайленко сформулював концепцію художньої техніки гітариста, висвітлив питання звуковидобування та техніки звуковедення, а також вперше звернув увагу на інтерпретаційні аспекти технологічного мислення гітариста, а саме специфічні штрихи, прийоми та способи гри. Дослідник вказав на взаємозалежність методики, теорії та історії виконавства у процесі підготовки артиста. Гостро постає ця проблема в гітарному освітньому середовищі, де швидкий розвиток гітарного мистецтва (ускладнення та поява нового репертуару, нових засобів музичної виразності та ін.) вимагає підвищення майстерності у педагогічній роботі та нового осмислення у науковій літературі.

Цінною науковою роботою є дисертація В. Сидоренко «Гітарна традиція Львова як складова академічного народно-інструментального мистецтва України». В ній авторка окреслила періодизацію гітарної творчості в українському музичному мистецтві, визначила особливості та здобутки окремих регіональних осередків гітарної освіти. А також на підставі аналізу фондів архівів та бібліотек Львова, дослідила історичні витoki гітарної традиції регіону та генезу композиторської та концертної практики Галичини XIX століття, здійснила комплексний аналіз творів сучасних львівських авторів, переважно вперше введених до наукового обігу. Серед стильових орієнтирів композиторів Західної України, на думку В. Сидоренко, переважають неофольклоризм, орієнтований на національний та іспанський фольклор, стилізоване фламенко, імпресіоністичні, неоромантичні, необарокові тенденції, ознаки постмодернізму.

Про сучасний гітарний ансамблевий репертуар та стильові тенденції творчості пише Т. Іванніков у статті «Українська гітарна музика: стильові проєкції творчості». Автор відзначив, що в останні десятиліття помітна тенденція росту інтересу українських композиторів до гітарної музики.

М. Порцев розглянув композиторів, що працювали у сучасному, а саме джазовому стилі. У статті «Джазове гітарне виконавство у пострадянському культурному просторі: витоки, тенденції, перспективи», автор висвітлив основні тенденції гітари у джазі, а також ключові фігури джазового гітарного виконавства сучасного пострадянського простору.

Проблема репертуару, на думку дослідника С. Сметани, є однією з найгостріших, що виступають за кордоном та на міжнародних конкурсах. Про це вчений пише у статті «Джазові композиції у творчості сучасних українських композиторів». На сьогоднішній день не так багато українських композиторів пишуть твори для гітари, основний їх принцип написання творів – синтез різних стилів. «Синтез національних мотивів з новими виражальними засобами і прийомами, що прийшли у європейське мистецтво разом з джазом, дають поштовх для створення нового і якісного музичного репертуару для класичної гітари, завдяки якому Україна входить на рівних у світовий культурно-музичний простір» [48 с. 289].

Ю. Стасюк також наголошує про вагомий роль національного репертуару на формування сучасного гітариста-виконавця. Дослідник аналізує також і творчість педагогів та виконавців, яких він називає «композиторами-любителями», адже вони також роблять вагомий внесок у розвиток репертуару для гітари, виконуючи та інтерпретуючи оригінальні твори, переклади, обробки для гітари.

Більш детально зупинився на окремих аспектах, тенденціях та процесах у музичній творчості композиторів, які писали та пишуть для гітари, О. Ходаковський. Доповідник прокоментував ті загально-музичні ідеї, які стимулювали еволюцію стильових напрямків та техніки композиції для гітари останніх десятиліть: неофольклоризм, винахід додекафонії, алеаторика, модальні експерименти. У статті «Традиції та авангард у сучасних композиціях для гітари. Презентації творів Йо Спорака та Андрія Крижанівського на сценах Житомира», О. Ходаковський детально розглянув творчість вищезгаданих композиторів та висвітлив деякі явища в сучасній

музичній композиції та композиціях для гітари зокрема.

Ф. Бернат аналізує у своїй статті «Карпатська рапсодія» для гітари А. Шевченко. Специфіка композиторської та виконавської інтерпретації», взаємовплив та синтез української та іспанської культур, які композитор органічно поєднав в одне ціле.

Отже, перші згадки про поняття «Ансамбль» вперше було вжито ще у XVII ст, але у вітчизняний мистецький простір цей термін був впроваджений близько XVIII ст.

Гітарний ансамбль , як феномен виник 70 років тому та в останні роки дуже активно прогресував. Цим було викликано неймовірний приріст колективів, композиторів для гітарних ансамблів, гітарних майстрів та науковців., які все це вивчають.

1.2. Поняття ансамбль. Різновиди

Ансамбль є феномен спільного існування і функціонування природних, соціальних і художніх явищ, що характеризується узгодженістю елементів між собою, гармонійної узгодженості їх цілого. Види ансамблю розрізняються по сфері і способу функціонування, за кількістю і якістю складових елементів, по типу взаємодії складових ансамблю. Існує багато різних визначень даного поняття, сформульованих в музичних словах, енциклопедіях, а також окремих дослідженнях. [35]

У 1690 році в тлумачному словнику Антоніо Ферет (у Франції) вперше дається визначення ансамблю. Ensemble - l'un avec l'autre. Ансамбль (разом) – один з іншим. Утворено від латинського прислівники *simul* – разом, спільно. Слово ансамбль застосовується як наріччя в значенні разом і в мистецтві не використовується.

У Франції в першій половині XVIII століття слово ансамбль має два значення: як наріччя разом (разом – один з іншим) і як іменник чоловічого роду ансамбль (ансамбль – результат об'єднання різних частин, які складають ціле).

У 1826 році в словнику термінів з мистецтва Боутарда вперше дається таке визначення ансамблю: *ensemble* (як наріччя) – єдність, позначає стан об'єкта, частини якого підібрані в такому порядку, який їм підходить; *Ensemble* (як іменник) – об'єднання частин цілого в порядку відповідному об'єкту.

У вітчизняний мистецький простір цей термін був впроваджений близько XVIII ст. [48].

Ансамбль – поняття, яке широко побутує в різних сферах людської діяльності, в музиці зазвичай має декілька значень. Ансамбль в перекладі з французької мови означає – спільно, разом, спільне виконання. Це найбільш загальне трактування.

Перше визначення цього поняття є група виконавців, які виступають спільно. Відповідно до кількості виконавців, ансамбль називається дуєтом (для двох виконавців), тріо або терцетом (для трьох), квартетом (для чотирьох), квінтетом і т. д. Наприклад, вокальні або фортепіанні дуети, інструментальні тріо або квартети. Один з самих відомих вітчизняних ансамблів такого роду – квартет «Asturia».

В практиці музичного виконавства існують ансамблі різного складу – вокальні, інструментальні, вокально-інструментальні, струнні, фортепіанні, духові, об'єднані ансамблі хору, оркестру, балету тощо.

Поняття ансамбль, як якість звучання, як ступінь злагодженості та струнності. Узгодженість виконання в музиці, хореографії тощо. (Наприклад, Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського) [18].

В музиці ансамбль, як характеристика якості виконання твору групою музикантів розрізняє такі види: динамічний, інтонаційний, тембральний, артикуляційний, ритмічний, темповий, агогічний, гармонічний, поліфонічний і т. д. Якість виконання співвідношень декількох голосів на одному поліфонічному інструменті також підпорядковується характеристиці цих видів.

Музичний твір, написаний для виконання кількома виконавцями (дует, тріо, квартет, квінтет, секстет, септет, октет, нонет, децимет тощо).

Завершений номер з опери, ораторії, кантати для групи співаків з супроводом або без нього. Наприклад, опера «Євгеній Онєгін» П. Чайковського починається ансамблем: звучить дует Тетяни і Ольги за сценою, а на сцені, перед глядачами, розмовляють Ларіна і няня. В цілому утворюється квартет – одночасне спів чотирьох діючих осіб [53].

Великий виконавський колектив (Ансамбль пісні і танцю; ансамбль класичної музики ім. Б. Лятошинського тощо).

Отже, поняття «ансамбль» має дуже широкий спектр розуміння, саме тому виникає необхідність більш детального вивчення складових терміну ансамблю, як явища.

1.3. Принципи виконавства українських гітарних квартетів

Починаючи з 90-х років минулого століття Україна почала ознайомлювати і дивувати світ своїми вітчизняними гітарними колективами.

Першим визнаним українським гітарним ансамблем став столичний квартет гітаристів.

«КИЇВ» – професійний український гітарний квартет. Колектив створений в 1992 році заслуженим артистом України Володимиром Шаруєвим, який привернув до складу квартету гітаристів своїх учнів і творчих однодумців, випускників Національної музичної академії.

Володимир Шаруєв – лауреат Українського конкурсу виконавців на народних інструментах, заслужений артист України, очолював клас гітари в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського.

До складу квартету гітаристів Володимир Шаруєв залучив своїх учнів-творчих однодумців, випускників Національної музичної академії: Руслана Черемниха – дипломанта Українського конкурсу, Олега Григоровича та лауреата міжнародних конкурсів Марію Шаруєву.

В репертуарі квартету – класична і популярна сучасна музика,

оригінальні твори для гітари (Гендель, Моцарт, Бетховен, Вівальді, Мусоргський, Чайковський, Родріго, Кардосо, Брауер, Скорик, Шамо, Віленський, Теодоракіс, Соколовський та інші).

Концерти квартету «Київ» з успіхом проходять у містах України, далекому та близькому зарубіжжі (Італія, Німеччина, Швейцарія, Польща, Франція, Іспанія). Квартет «Київ» – лауреат фестивалю «Гітара світу-98» (Франція). Всесвітньо відомий аргентинський гітарист і композитор Хорхе Кардосо був захоплений артистизмом українських музикантів і подарував їм декілька своїх творів, які вперше в Україні виконав квартет [64].

«CLASSIC GUITAR» – (класик гітар) було створено у 1995 році у Миколаївському коледжі культури і мистецтв (м. Миколаїв, Україна), Вікторією Сологуб, яка і до тепер є художнім керівником колективу. Спочатку він задумувався як навчальний ансамбль, в якому брали участь студенти класу гітари, але згодом учасниками колективу стали солісти-виконавці на інших музичних інструментах, поряд зі студентами – професійні гітаристи та викладачі.

З 2000 року і до теперішнього часу, до керівництва «CLASSIC GUITAR» приєдналась Світлана Гриненко, одна з перших випускників колективу.

Вперше в Україні, у 2003 році на базі «CLASSIC GUITAR», було створено гітарний оркестр, а згодом у 2014 році, у відокремленому підрозділі «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» відкрито науково-творчу лабораторію гітарного мистецтва.

Сьогодні це єдиний в Україні вищий навчальний заклад де визначено академічний статус гітари. «CLASSIC GUITAR», протягом багатьох років, представляють різні за формою творчі колективи, склад яких постійно змінюється.

Зараз колектив нараховує чотири дуети, тріо та три квартети, молодіжний камерний гітарний оркестр, до складу яких входять студенти і викладачі Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв та Миколаївського коледжу культури і мистецтв.

Відмінною рисою колективу є виконання музики вітчизняних та зарубіжних композиторів у власному аранжуванні для гітари. Різноманітний репертуар, від музики епохи Ренесансу до авангарду, постійно оновлюється творами сучасних композиторів, які не рідно присвячені «CLASSIC GUITAR». Після закінчення навчання, учасники «CLASSIC GUITAR» успішно продовжують професійну кар'єру, як у складі інших музичних колективів, так і як солісти-гітаристи.

Деякі з них продовжують здобувати освіту в українських та зарубіжних вищих навчальних закладах, де які – створюють власні творчі проекти, а деякі – працюють викладачами, аранжувальниками, керівниками музичних колективів. «CLASSIC GUITAR» учасник багатьох творчих, мистецьких, освітніх проектів, як у себе на батьківщині так і за її межами. Колектив регулярно приймає участь у міжнародних майстер-класах всесвітньовідомих гітаристів, про що свідчать понад 100 дипломів і сертифікатів, спеціальні нагороди, тощо. «CLASSIC GUITAR» веде активну концертну діяльність. З успіхом виступав на сценах Київської національної, Луганської, Одеської, Чернівецької, Чернігівської та Херсонської філармоній. Він є постійним учасником концертних програм та фестивалів Миколаївської обласної філармонії. «CLASSIC GUITAR» має нагороди та відзнаки міжнародних і національних конкурсів, фестивалів у Австрії, Болгарії, Італії, Німеччині, Польщі, Угорщині, Україні, Чехії, Швейцарії. Керівники колективу:

Вікторія Сологуб – лауреат міжнародних та національних конкурсів, доцент кафедри музичного мистецтва, факультету мистецтв відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», кандидат педагогічних наук, викладач методист вищої категорії Миколаївського коледжу культури і мистецтв, засновник та арт-директор міжнародного фестивалю гітарного мистецтва «VIVAT GITARA!», засновник та організатор Всеукраїнського освітньо-мистецького проекту «GUITAR CORPORATION».

Світлана Миколаївна Гриненко – лауреат міжнародних та національних

конкурсів, старший викладач, вищої категорії циклової комісії народного інструментального мистецтва Миколаївського коледжу культури і мистецтв, засновник та координатор міжнародного фестивалю гітарного мистецтва «VIVAT GITARA!», засновник та організатор Всеукраїнського освітньо-мистецького проекту «GUITAR CORPORATION» [65].

«Kharkiv guitar quartet» – (Харківський гітарний квартет) був заснований групою гітаристів в 2008 році. Цей проект спрямований на пропаганду нової академічної музики. Ансамбль виділяється із загального числа подібних колективів унікальною програмою, що стала можливою завдяки співпраці з Американською асоціацією Композиторів. Квартет веде активну концертну діяльність і є лауреатом багатьох міжнародних музичних фестивалів.

В склад ансамблю входять Сергій Горкуша, Максим Трянов, Ірина Половинка, Андрій Брагін. Всі учасники отримали освіту в Харківському національному університеті мистецтв ім. І. П. Котляревського в класі заслуженого артиста України, професора В. І. Доценка.

Сергій Горкуша у 2016 р. закінчив магістратуру та у 2018 р. закінчив магістратуру за фахом оперно-симфонічного диригування в Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського. Лауреат багатьох міжнародних та всеукраїнських конкурсів.

З 2009 по 2011 рр. був учасником проекту української музики «Виднокола», з гітаристом Андрієм Крижанівським записано альбом «Українські виднокола». Учасник проекту «Kharkiv Guitar Quartet» з 2011 року. Виступає як соліст, ансамбліст та диригент. Є диригентом Харківського національного академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка.

Максим Трянов у 2013 р. закінчив Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського та здобув кваліфікацію концертного виконавця, артиста оркестру та ансамблю народних інструментів, викладача гітари.

Ще в період навчання неодноразово ставав лауреатом національних та

міжнародних конкурсів. Бере участь у рок та джаз колективах, займається неідіоматичною імпровізацією та експериментальною електронною музикою. Випустив декілька альбомів на лейблах США, Австралії, Швейцарії, Німеччини, Італії, України. Бере участь у виступах із сучасними поетами, танцюристами, а також у театральних постановках, є учасником Українського імпровізаційного оркестру, керівником якого є Д. Ю. Радзецький.

Виступає на фестивалях експериментальної та електронної музики. Став неодноразово лауреатом міжнародних та всеукраїнських конкурсів.

Ірина Половинка у 2013 р. з відзнакою закінчила магістратуру Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та здобула кваліфікацію концертного виконавця, артиста оркестру та ансамблю народних інструментів, диригента оркестру народних інструментів, науковця-дослідника, викладача гітари вищого навчального закладу.

Член Асоціації гітаристів України Національної всеукраїнської музичної спілки. Ірина бере активну участь у конкурсах, фестивалях та конференціях.

Андрій Брагін в 2011 році закінчив магістратуру Харківського Державного Університету Мистецтв ім. І. П. Котляревського.

Під час навчання став дипломантом кількох всеукраїнських конкурсів в номінації «гітара соло» та лауреатом міжнародного конкурсу в номінації «ансамблі» [66].

Отже, детальний розбір історії формування та принципи розвитку гітарних ансамблів на Україні приводить до висновку, що з вітчизняні гітарні ансамблеві школи, а саме: Київська, Миколаївська та Харківська.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Ансамбль – це спільне виконання музичного твору кількома учасниками, які виступають як єдиний музичний колектив. У 1690 році в тлумачному словнику Антоніо Ферет (у Франції) вперше дається визначення ансамблю. У вітчизняний мистецький простір цей термін був впроваджений близько 18 ст.

Ансамбль є важливою формою підвищення виконавської майстерності музикантів. Залежно від кількості виконавців ансамблі розрізняють на дует, тріо, квартет, квінтет, секстет, септет та октет.

Як відомо, музичні колективи призначені для концертних виступів. Той чи інший ансамбль може виступати автономно, акомпанувати виконавцям-солістам, супроводити виступи хорових, танцювальних колективів, брати участь в масових заходах тощо.

Гітарне мистецтво як складова частина музичної культури - один з розділів нашої вітчизняної культури, такий же важливий і художньо своєрідний вид культурної спадщини, як співоче і танцювальне мистецтво, архітектура, народні ремесла, інші види інструментальної музики.

Гітара – інструмент з особливою історією та відміною від багатьох академічних інструментів долею: це один з найпопулярніших інструментів в побуті і на естраді і, в той же час, один з найскладніших для освоєння.

З другої половини минулого століття популярність гітарного ансамблю зросла завдяки таким митцям, як Фернандо Сор та Діонісіо Агуадо, Еміліо Пухоль, Іди Престі та Олександра Лагойї, Сержіо та Едуардо Абреу, Серджіо та Одаир Асад, Челедоніо Ромеро і його три сини Селін, Пепе та Ангел, Вільям Каненгайзер, Скотт Теннант, Джон Дірман та Ендрю Йорк, Еухеніо Полаккіні і Маттео Міноцці.

Німецький гітарист, композитор і педагог Генріх Альберт був одним із засновників гітарного ансамблевого виконавства. Він був одним із засновників і лідером знаменитого квартету, що складався з 4-х гітар з різними тембрами

(2 терц-гітари, 1 примгітара і 1 квінтбасгітара), і був єдиним професійним музикантом цього колективу.

Найбільшою заслугою Альберта став зрослий інтерес до гітари в світі. Цей поштовх і був основою для започаткування неймовірного успіху гітарного мистецтва, який ми можемо споглядати сьогодні.

Також він був видатним науковцем і створив декілька посібників (шкіл) гри на струнно-щипкових інструментах.

Сфера камерно-ансамблевого музикування з гітарою залишається практично невивченою. Мабуть, одна з головних причин цього полягає в тому, що вона знаходиться на пересіченні різних областей знання - музикознавства, культурології, естетики, психології, акустики. Розквіту гітарного мистецтва на сучасному етапі можна очікувати тоді, коли сольний, камерноансамблевий види виконавства і акомпанемент - будуть існувати і розвиватися комплексно і повноцінно, природним чином збагачуючи і доповнюючи один одного.

Гітарні ансамблі почали формуватися з двома цілями, одна з яких – освітня, друга – інтеграція в європейське культурне товариство. Адже в ХХ столітті в світі гітарні ансамблі займали вже стійку нішу в гітарному мистецтві сучасності.

Перші гітарні українські колективи з'явилися в галузі освіти. У музичних школах з метою набуття та удосконалення навичок гітаристів. У вищих навчальних закладах метою була підготовка майбутнього фахівця, здатного здійснювати музично-педагогічну діяльність з високим рівнем теоретичного і методичного осмислення суті педагогічної взаємодії.

Сьогодні існує чотири українських гітарних квартети, які сформувалися, як концертна одиниця та продовжують свою виконавську діяльність: «КІІВ», «Classic guitar», «Kharkov Guitar Quartet» та «classic gUitAr quARTet».

Факт того, що останні 25 років в Україні є колективи, які з гордістю представляють нашу Вітчизну на міжнародних фестивалях і конкурсах, дає змогу припустити, що Україна стрімко прямує в напрямок інтеграції в Європейський музичний простір.

Гітарний ансамбль виник лише в другій половині попереднього століття, але за такий короткий час цей вид мистецтва стрімко розвинувся і дає неймовірні результати.

РОЗДІЛ 2. ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА У ВІТЧИЗНЯНОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ТА ЗА ЇЇ МЕЖАМИ

2.1. Історія розвитку гітарного ансамблевого мистецтва в світі

З другої половини минулого століття популярність гітарного ансамблю дуже зросла, особливо гітарних дуетів та квартетів. Історично склалося так, що традиція формування гітарного дуету призводить до імен таких композиторів, як Фернандо Сор та Діонісіо Агуадо, а також Еміліо Пухоль та його дружина Матільде Куевас.

Вплив Іди Престі та Олександра Лагойї на історію формування гітарних дуетів у двадцятому столітті подібне до впливу Андреса Сеговії на вітчизняне сольне гітарне виконавство. Престі і Лагоя мали багатообіцяючу кар'єру солістів. Однак вони вирішили присвятити себе виключно спільній грі. Спорідненість не була проблемою, так як вони були одружені один з одним.

Дует «Прести-Лагоя» діяв п'ятнадцять років. Вони виконали більше двох тисяч сольних концертів та записали кілька альбомів із лейблом Phillips.

Вони дивували аудиторію своїми неперевершеними фразами, міцною звучністю та дивовижним контролем над динамікою. Кар'єра дуету, на жаль, закінчилася смертю Іди Престі в 1967 р.

Також значимим фактором у формуванні ансамблю у складі двох гітар є Серджіо та Едуардо Абреу. Вони почали вчитися гітарі з батьком та дідом, вони обидва були викладачами гітари. Згодом вони стали учнями аргентинського гітариста, лютніста та піаністка Адольфіна Райцін де Тавора (відомого, як Моніна Тавора). Хоча їх дебют відбувся в 1963 р., міжнародне значення вони почали отримувати в 1967 р., коли Серджіо виграв престижний міжнародний конкурс «Concours Internationaux de Paris». У наступному році Едуардо був

нагородженим другою премією. В результаті цього вони записали альбом із лейблом Десса і CBS.

За коротку, але блискучу кар'єру брати Абреу зіграли головний мюзикл центрів п'яти континентів. Вони надзвичайно захоплювали своєю віртуозністю, бездоганним синхронізмом та плавними вступами. Вони відновили свою діяльність у 1980-х, після чого Едуардо зрозумів, що вимоги міжнародно - відомого виконавця не співпадає з його діяльністю. Він переїхав до США і став інженером. Сержіо Абреу зараз є всесвітньо визнаним лютністом.

Серджіо та Одаир Асад також навчались у Моніни Тавори. Вони вступили в бразильський музичний заклад в Ріо-де-Жанейро після перемоги в конкурсі «Юні солісти», проведений Бразильським симфонічним оркестром в 1973 р. Вони розробили унікальну концепцію гри на гітарі, яка відображається у репертуарі, що поєднує традиційні класичні твори з елементами популярної музика з таких країн, як Бразилія, Аргентина та ін..

Одна із стратегій Асадів, створити привабливий репертуар, була здійснена композиторами, такими як Егберто Гісмонті (1947 р. н.) та Астор П'яццолла (1921-1992). Останній присвятив їм свою сюїту «Танго».

Окрім аргентинської ікони, до списку композиторів, які написали для дуету, входить Радамес Гнатталі (1906-1988), Марлос Нобре (1939 р. н.), Едіно Крігер (1928 р. н.), Франциско Мінйоне (1897-1986) та Роланд Дієнс (1955-2016).

З цим репертуаром дует Асадів відвідав майже весь світ США, Канаду, Австралію, Далекий Схід, та майже всі країни Європи.

Ще одним утворенням гітарного ансамблю, яке стало досить популярним, є квартет. Поєднання чотирьох гітар приваблює публіку через розширення палітри музичних можливостей, які ставлять гітару в подібний художній статус, як інші більш традиційні ансамблі, такі як струнний квартет. Перший гітарний квартет, який розпочав кар'єру міжнародних масштабів була «Лос Ромерос».

Ансамбль склав іспанський гітарист Челедоніо Ромеро (1918-1996) і його три сини Селін (1940 р. н.), Пепе (1944 р. н.) та Ангел (1946 р. н.). Вони іммігрували до США в 1957 р. і проживали у Каліфорнії. «Королівська сім'я гітари», як вони стали відомими, розпочав неперевершену кар'єру в рядах квартетів. Вони виступали у великих залах США, Європи та Далекого Сходу, а також таким властям, як Папа Римський Іван Павел II та принц Чарльз.

Ромерос також мав фундаментальне значення для збагачення репертуару для чотирьох гітар. Видатні композитори, такі як Хоакін Родріго, Федеріко Торроба, Мортон Гулд (1913-1996), Лоренцо Паломо (1938) та інші писали для них. Квартет існує сорок років і, природньо, змінив свій початковий склад під час існування. Найбільш недавній – Целіно та Літо, сини Селіна та Ангела.

Ромерос був головним натхненником для появи ще одного важливого гітарного квартету XX століття: Гітарний квартет Лос-Анджелеса (LAGQ). Під керівництвом Пепе Ромеро квартет був сформований в 1980 році в університеті Південної Кароліни музична школа Торнтон. Початковий квартет складали гітаристи Вільям Каненгайзер, Скотт Теннант, Джон Дірман та Ендрю Йорк. Разом вони розгорнули успішну кар'єру, яка триває більше двадцяти років. Нова формація включає гітариста Метью Грейфа, який замінив Ендрю Йорка, який вирішив піти з ансамблю у 2006 р. для реалізації окремих проектів, пов'язаних з його композиторською діяльністю.

Репертуар LAGQ включає оригінальні твори таких композиторів, як Вінс Мендоса (1961 р. н.), Еван Гіршельман (1966 р. н.), Ян Круз (1956 р. н.) та інші. Сам Ендрю Йорк склав цікаві твори, такі як «Шосе Тихоокеанського узбережжя», «Quiccap» і «Банту» для квартету.

Окрім оригінальних творів, репертуар LAGQ включає аранжування творів з основного потоку класичної музики, таких як Кармен Бізе (а сюїта в аранжуванні Каненгайзера, включаючи п'ять творів, витягнутих з опери), інше аранжування творів у популярних стилях, таких як джаз, Блюграсс, Нью Ейдж та інші.

Латиноамериканська фольклорна музика також є частиною інтересів

ансамблю, яка має аранжовані твори, такі як «Форрободо» Егберто Гісмонті та «Фуга та Містеріо» П'яццолли. Дискографія LAGQ містить понад 10 компакт-дисків.

Отже, гітарний ансамбль, як феномен виник лише в другій половині попереднього століття. За останні 70 років цей вид мистецтва стрімко розвинувся і дає неймовірні результати.

Генріх Альберт і його дослідження в області «Гітарний ансамбль»

Генріх Альберт (Heinrich Albert, 16.07.1870, Вюрцбург – 12.03.1950, Гаутінг), – німецький гітарист, композитор і педагог. У 1882-1888 рр. навчався в місцевій консерваторії (скрипка, фортепіано і валторна); потім з 1888 по 1892 рік виступав в якості оркестрового музиканта, в тому числі в Швеції та в Швейцарії. Вчитися грі на гітарі почав в 1894 році під впливом італійського гітариста Сільвіо Негрі і незабаром майстерно опанував інструмент.

З 1895 року жив у Мюнхені, де був музикантом камерного оркестру, а в 1900-му став гітаристом королівського театру, в 1909 році отримав титул придворного гітариста королеви (в 1806-1918 рр. Баварія була королівством). Був найвідомішим концертним гітаристом Баварії того часу. З Мюнхена робив численні турне і давав сольні гітарні концерти.

Генріх Альберт був одним із засновників і лідером знаменитого квартету, що складався з 4-х гітар з різними тембрами (2 терц-гітари, 1 примгітара і 1 квінтбасгітара), і був єдиним професійним музикантом цього колективу. Найбільшою заслугою Альберта став зрослий інтерес до гітари в Німеччині, завдяки його жвавій концертній діяльності, а також педагогічній та композиційній творчості. Він розробив власну систему вправ для гри на гітарі на різних етапах навчання.

Серед ранніх робіт Генріха Альберта: п'єси для гітари, для скрипки і фортепіано (1895), для квартету мандолін (1897), «Сучасна школа лютні» (Лейпциг, 1911; 3 видання). До числа його найбільш значних праць відносяться: «Сучасний навчальний курс художньої гри на гітарі в 4 частинах»; «Музика для гітари і лютні» (11 випусків); «Етюд для гітари соло»

(3 випуски); «Гітара домашньої і камерної музики 100 років тому» (близько 30 випусків); «Твори для 2, 3 і 4 гітар» (4 випуски); «Нова школа гри на мандоліні» (Neue Mandolinen Schule).

З питання про те, хто насправді заснував Мюнхенський гітарний квартет, існують суперечливі версії, але, в будь-якому випадку, ймовірних претендентів всього два – це або Генріх Альберт, або Фріц Бюк. За однією з версій квартет був створений Фріцем Бюком і в його первісний склад крім нього входили ще Ганс Ріттер, Герман Ренш і Карл Керн, а Генріх Альберт став його членом пізніше, в 1909 році, замінивши в складі Ганса Ріттера.

За іншою ж версією – квартет створив 1909 року саме Генріх Альберт, а Ріттер в ньому взагалі ніколи не грав. Стівенс передбачає, що джерелом невірної думки стала підміна подій, а саме: в 1925 році Ганс Ріттер організував Мюнхенська камерне тріо, що користувався досить великою популярністю і навіть мало собі державні недержавні записи, в яке після відходу в 1928 році Ганса Ріттера і прийшов Г. Альберт, дійсно, замінивши його в складі цього, а не Мюнхенського гітарного квартету, ансамблі.

Друга точка зору більше відповідає дійсності, що побічно підтверджується і словами автора статті, присвяченій Мюнхенської гітарного квартету, опублікованій в першому номері журналу «Der Gitarrefreund» за 1914 рік, де говориться буквально наступне: «Die Münchener Herren H. Albert, F. Buek, C. Kern und Dr. H. Rensch, gegenseitig ermuntert durch die Initiative des Kunstmalers Buek und die Bereitwilligkeit des Kammervirtuosens und Komponisten Albert zur Übernahme der musikalischen Führung, verwirklichten diese Absicht durch Grundung des ersten Gitarre-Quartetts» (Мюнхенські джентльмени Х. Альберт, Ф. Бюк, К. Керн та д-р. Х. Ренш, підбадьорений ініціативою художника Бюка та готовністю камерного віртуоза та композитора Альберта взяти на себе музичне керівництво, здійснив цей намір, заснувавши перший гітарний квартет).

З цих слів можна зробити висновок, що квартет був створений за взаємною згодою всіх його учасників (ім'я Ріттера, зауважимо, серед них не

згадується), які підтримали ініціативу Фріца Бюка, а готовність професійного музиканта Генріха Альберта очолити створюваний колектив і прийняти на себе музичне керівництво їм, дозволили реалізувати цю ініціативу на практиці.

2.2. Розвиток гітарного ансамблевого та оркестрового мистецтва в Україні

А. Петропавлівський не без підстав зауважує: «... багато аспектів гітарного мистецтва поки що не потрапили в поле зору вітчизняних музикознавців. Особливо це відноситься до сфери камерно-ансамблевого музикування з гітарою, яка залишається практично невивченою. Мабуть, одна з головних причин цього полягає в тому, що розглянута сфера знаходиться на пересіченні різних областей знання – музикознавства, культурології, естетики, психології, акустики, а, крім того, вимагає від послідовників практичного виконавського досвіду». Дослідник аналізує музично-виразові можливості гітари в камерному ансамблі різного складу: гітара і скрипка, гітара і флейта, гітара і голос, гітарний дует. Кожен з розглянутих автором дослідження виконавських складів представляється самобутнім художньо-звуковим образом, неповторним і оригінальним у своїй виразній якості. Основний висновок А. Петропавлівського полягає в наступному: «... справжнього розквіту гітарного мистецтва на сучасному етапі можна очікувати тоді, коли всі аспекти виконавства – сольний, камерноансамблевий і акомпанемент – будуть існувати і розвиватися комплексно і повноцінно, природним чином збагачуючи і доповнюючи один друга». [41]

З часів лютні і всіх прабатьків гітари, струнно-щипкові інструменти завжди використовувалися в камерних ансамблях. Переважно як акомпанемент або з метою додати колорит. Також в Україні гітару часто використовували, як заміну українського народного інструменту – Кобзи.

Однорідні гітарні ансамблі почали формуватися з двома цілями, одна з яких – освітня, друга – інтеграція в європейське культурне товариство. Адже в XX столітті в Європі гітарні дуети, тріо та квартети займали вже стійку нішу в гітарному мистецтві сучасності.

Перші гітарні ансамблі з'явилися в галузі освіти. В музичних школах з метою набуття та удосконалення навичок виконавця. В вищих навчальних закладах метою була підготовка майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва, який володіє необхідними навичками ансамблевої роботи з урахуванням професійної спрямованості та специфіки роботи з дитячим колективом, здатного здійснювати музично-педагогічну діяльність з високим рівнем теоретичного і методичного осмислення суті педагогічної взаємодії [13].

В процесі навчання студенти і викладачі формувалися в колективи, які в перебігу навчального процесу дійшли до рівня професійних виконавців як в якості гри, так і в репутації. Гітарні ансамблі, які були сформовані саме по такому принципу існують сьогодні. Квартет гітаристів «КІІІВ» був створений в 1992 році із випускників Національної музичної академії; квартет гітаристів «CLASSIC GUITAR» було створено в 1995 році на базі Миколаївського коледжу культури і мистецтв в місті Миколаєві; квартет гітаристів «Kharkiv guitar quartet» був створений в 2008 році, всі члени колективу отримали свою освіту в Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського. Ці колективи стали лауреатами міжнародних та всеукраїнських конкурсів, вони були учасниками багатьох міжнародних та всеукраїнських фестивалів та гастролювали по всіх регіонах України та в більшості країн Європейського Союзу.

Використання гітари в ансамблевому мистецтві завжди було актуальне. Наприкінці XX ст. діяльність «Los Angeles Guitar Quartet» (LAGQ) та написання «Concierto Andaluz» Хоакіном Родріго (1967 р.) стали поштовхом до популяризації та розвитку ансамблевої форми – гітарний квартет.

Гастролі та розповсюдження CD дисків LAGQ у Європі послужили новим витком для поширення квартетної форми в європейському музичному середовищі.

Таким чином у Європі на базах закладів вищої освіти почали формуватися гітарні ансамблі, які після навчання продовжували свою кар'єру,

як професійні колективи. Наприклад «BALTIC GUITAR QUARTET» сформувався у 2004 році на базі Литовської академії музики та театру. Зараз цей колектив є представником балтійської гітарної школи. Вони є лауреатами багатьох Міжнародних конкурсів та працюють з найвідомішими гітаристами світу.

Так само «Berlin Guitar Quartet» сформувався під час навчання у Вищій школі музики Ганса Айслера, прем'єра колективу відбулася в 2012 році.

Така система виховання успішних музикантів - ансамблістів не могла залишитися непоміченою нашими вітчизняними викладачами. Впровадження болонської системи в заклади вищої освіти України з 2005 року зараджувало змінам в навчальних програмах, які стали підставою для того, щоб скопіювати та розширити подібний макет організації навчання.

Завдяки цьому у вищих навчальних закладах України почали формуватися гітарні ансамблі.

Сьогодні існує 2 гітарних квартети, які сформувалися, як концертна одиниця, під час навчання та продовжують свою виконавську діяльність: «Kharkiv Guitar Quartet» (м. Харків, Україна) та «classic gUitAr quARTet» (м. Миколаїв, Україна).

«classic gUitAr quARTet» було створено у 2014 році на базі науково-творчої лабораторії гітарного мистецтва Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв». Ансамбль – учасник багатьох творчих, мистецьких, освітніх проєктів, як у себе на батьківщині так і за її межами. Регулярно приймає участь у міжнародних майстер-класах всесвітньовідомих гітаристів. Є лауреатом всеукраїнських і міжнародних конкурсів та фестивалів в Італії, Німеччині, Угорщині, Україні, Чехії. Приймав участь у всеукраїнських освітньо-мистецьких проєктах, таких як: «Музичний форум», «Guitar corporation» та «Музична платформа». Є постійним учасником міжнародних та національних майстер-класів видатних сучасних гітаристів: Віктор Паламарчук (Україна), Вікторія Жадько (Україна), Флоріан Ларош (Франція), Андраш Чакі

(Угорщина), Давід Павлович (Угорщина), Роберто Фаббрі (Італія), та ін.

Вплив європейської музичної культури відчувається також в репертуарі «classic gUitAr quARTet». Інструментування, перекладання та аранжування всіх творів репертуару учасники ансамблю «classic gUitAr quARTet» роблять самостійно. У центрі їх уваги музика, яка ніколи не виконувалася на гітарі. Кавер-музика – одна з тенденцій сучасного музичного виконавства, саме в цьому напрямку працює Ансамбль «classic gUitAr quARTet», створюючи свої інтерпретації. Репертуар включає в себе твори різних стилів – від музики епохи Ренесансу (Ф. Канова да Мілано, В. Галілей, В. Длугорай) і бароко (Г. Телеман, А. Скарлатті, Д. Скарлатті, Г. Перселл , Й. С. Бах) до класики (П. Чайковський, М. Лисенко); від романтизму (Е. Гріг, Ф. Шопен, Ж. Бізе, Ф. Ліст) і імпресіонізму (К. Дебюссі, М. Равель) до найсучасніших композицій (А. Шнітке, Є. Йорк, Р. Дієнс). Багатий репертуар і традиційною для гітаристів музикою іспанських композиторів (Ф Морено- Торроба, Ф. Момпоу, Е. Гранадос, І. Альбеніс, Х. Туріна, М. де Фалья,). Велику увагу приділено творам сучасних українських (М. Скорик, В. Антонюк, В. Коршунов, С. Вакарчук, Л. Пантелеймонов) і зарубіжних (Л. Бонфа, Ю. Кіндл, Дж. Вільямс, Е. Лекуони, Д. Павлович) авторів.

Гітарний оркестр є однією з ефективних навчальних форм роботи та найбільш поширеною формою колективного гітарного виконавства в багатьох країнах Європи, Латинської та Північної Америки, Японії та Азії загалом. Гітарні оркестри існують у вигляді постійно діючих колективів професіоналів і любителів, а також як зведені склади, що поєднують виконавців на фестивалях та конкурсах гітарної музики (GFA Convention, США, Hermoupolis Guitar Festival, Греція, Польща, тощо).

Гітарний оркестр, як вид оркестру, був сформований досить давно і називався Неаполітанським оркестром. Він набув поширення в Європі наприкінці XVIII – початку XIX ст. До складу такого оркестру, крім гітарної групи, входила група мандолін.

Але такий феномен, як суто гітарний оркестр, існує з 60-х років

попереднього сторіччя. Вперше з навчальною метою він був сформований в Японії гітаристом Хірокі Нііборі, який є засновником розгалуженої структури музичних освітніх установ, навчання в яких базується на оркестровому виконавстві на гітарі та охоплює учасників незалежно від статусу, віку, професійної приналежності. Ця багатоступенева структура успішно функціонує вже понад п'ятдесят років. Оркестр Нііборі дав більше ніж 3200 концертів протягом 19 років своєї музичної діяльності. Як педагог, у 1984 р. Нііборі заснував гітарну Консерваторію в Nihon, яка стала першою гітарною школою, схваленою як освітня основа в Японії. Хірокі Нііборі став її першим президентом. У 1985 році він організував та очолив освітнє товариство «Музичну Гітарну Академію Нііборі», яка включає дошкільний курс, курс середньої школи та університетський курс. Гітарна Музична Школа Нііборі має відділення в 26 країнах світу та існує ось уже 37 років. Зараз в Японії діє декілька професійних гітарних оркестрів. Вони випускають аудіо та відео альбоми, дають сотні концертів на рік, які мають попит на рівні з концертами симфонічних та камерних оркестрів.

В Європі та Америці вже багато років активно практикується такий різновид оркестрового виконавства як оркестр гітаристів. На багатьох гітарних фестивалях, крім конкурсу та майстер-класів, для учасників обумовлена гра у гітарному оркестрі. Як правило «фінальним акордом» будь якого гітарного фестивалю стає концерт гітарного оркестру, як результат колективної співпраці. Саме таке творче, інтернаціональне спілкування надає можливості виконавцям отримувати професійний досвід та стати обізнаним у галузі світового гітарного мистецтва.

За час існування гітарного оркестру сформувався його інструментарій, який на сьогодні складається з: гітар-октавін або гітар-сопрано, прим-гітар, кварт-гітар, терц-гітар, іноді альтових та квінтбасгітар, акустичних бас та контрабас гітар.

Поява інструментарію спричинила необхідність в особливому репертуарі. Такі композитори, як А. Мілан, Д. Павлович, Е. Йорк, Х. Кауфманн

звернулися до створення творів власне для гітарного оркестру, а керівники та учасники колективів, такі як: Я. Еріксон, Н. С. Фуджимато, Х. Нііборі сприяли розширенню та оновленню репертуару, створюючи інструментовки та аранжування творів різних стилів та жанрів.

На відміну від зарубіжних гітаристів, більшість українських мають великий досвід гри у різних оркестрових колективах, але нажалі для них цей досвід некорисний. В оркестрах народних інструментів, гітаристи України й досі вимушені грати на інструментах домрово-балалаєчної групи, що значно погіршує становище та розвиток вітчизняного гітарного мистецтва. В Україні, на відміну від деяких інших країн пострадянського простору, й досі лишається не визначеним статус гітари, як академічного інструменту. Але, згідно «Закону України про вищу освіту» вищі навчальні заклади мають право на «академічну свободу».

Київський національний університет культури і мистецтв є прогресивним мистецьким вишем України, а його Миколаївська філія – активно готує фахівців в галузі гітарного мистецтва. Саме тому у 2016 році, на базі Миколаївської філії Київського Національного університету культури і мистецтв у творчій співпраці з Миколаївським коледжем культури і мистецтв, було засновано перший в Україні студентський гітарний оркестр. Зараз до складу колективу входять 24 студенти, які навчаються у класах гітари цих мистецьких навчальних закладів. Керівники гітарного оркестру – В. Сологуб доцент кафедри музичного мистецтва, кандидат педагогічних наук та С. Гриненко старший викладач циклової комісії народного інструментального мистецтва Миколаївського коледжу культури і мистецтв.

Репертуар Миколаївського гітарного оркестру також безперервно оновлюється. Цьому зараджують студенти та практиканти під пильним наглядом керівника, який вибирає твори для обробки та пояснює принцип інструментування. Також в Миколаєві є композитори, а саме Л. Пантелеймонов, В. Коршунов, твори яких вже виконуються оркестром.

Оркестр гітар Миколаївської філії Київського Національного

університету культури і мистецтв був створений з метою навчання оркестрантів повністю використовувати фактуру гітариста-ансамбліста, а диригентів керувати колективом з розумінням специфіки інструменту, інструментувати для нього та бути його співучасником.

Отже, ці гітарні ансамблі можуть вважатися одними з перших професійних гітарних ансамблів України. Факт того, що останні 25 років в Україні є колективи, які з гордістю представляють нашу Вітчизну на міжнародних фестивалях і конкурсах, дає змогу припустити, що Україна стрімко прямує в напрямок інтеграції в Європейський музичний простір.

2.3. Порівняльний аналіз відомих сучасних ансамблів

Світ рясніє унікальними, єдиними в своєму роді гітарними ансамблями. Неймовірна кількість визнаних ансамблів та колективів, які ще починають свій творчий шлях об'єднує гітаристів всього світу в єдину низку під назвою «гітарний всесвіт».

Першим всесвітньо відомим гітарним ансамблем буде розглянутим «LOS ANGELES GUITAR QUARTET» (Лос-Анджелеський гітарний квартет). Найуспішніший в історії гітарний квартет.

LAGQ отримав премію Греммі, – одна з найбільш багатогранних груп в будь-якому жанрі. Кожен з учасників квартету сам по собі є гітаристом найвищого класу. І як виконавці ці музиканти відбулися задовго до того, як утворився квартет. LAGQ складається з чотирьох унікально обдарованих музикантів, Джон Дирман (John Dearman), Уильям Каненгайзер (William Kanengiser), Скотт Теннант (Scott Tennant) и Эндрю Йорк (Andrew York), якого потім замінив Мэттью Грайф (Matthew Greif), які вносять нову енергію на концертну сцену з програмами від Баха до джазу.

Вони постійно грають по всьому світу. Їх винахідливі, схвалені критиками транскрипції концертних шедеврів дозволяють по-новому поглянути на музику минулого, в той час як їх інтерпретації творів сучасної та світової музики постійно відкривають нові горизонти. Програми, що

включають латиноамериканську, африканську, далекосхідну, ірландську, народну і американську класику, переносять слухачів по всьому світу за один концерт. Їх співпраця «Дон Кіхот» з ветераном театру Firesign, актором Філіпом Проктором, продовжує розширюватися і радувати публіку, а також роботою «Шікі: Пори року в Японії».

Їх компакт-диск «Guitar Heroes», який отримав премію Греммі 2005 року, випущений на Telarc, є блискучим продовженням їх номінованого на Греммі «LAGQ-Latin». «Spin» продовжує свої дослідження джазу та сучасної музики. «LAGQ: BRAZIL», з вокалісткою Лучано Соуза, був випущений на захоплені відгуки, а їх останній запис «Concierto Andaluz» і «Interchange» Сержіо Асада, написана спеціально для них, була випущена на Telarc навесні 2010 року і швидко піднялася на перше місце в чартах Billboard. Концертний DVD «Геніальний джентльмен: Дон Кіхот» був випущений лейблом Mel Bay навесні 2012 року. У 2015 році LAGQ випустили свій останній альбом під назвою «New Renaissance».

Джон Дірман (John Dearman) – надзвичайно багатосторонній виконавець, крім класичної музики захоплюється фламенко, латиноамериканською музикою і кантрі. Він єдиний з усієї четвірки грає на унікальній семиструнній гітарі, що дозволяє грати більш низькі і більш високі ноти в порівнянні зі звичайною шестиструнною гітарою. Крім роботи в квартеті часто виступає дуетом з віртуозною мандоліністкою Катаріною Ліхтенберг (Katarina Lichtenberg).

Скотт Теннант (Scott Tennant), концертує з 12-ти років. Паралельно з роботою в квартеті він успішно розвиває і свою сольну кар'єру. Скотт випустив сольні альбоми на лейблах Delos і GHA, а в даний момент закінчує запис повного зібрання творів для гітари соло Хоакіна Родріго. Крім того, Скотт Теннант є відомим педагогом і автором книги-бестселера «Pumping Nylon» («Качаючи нейлон»), а також відеокурсу з однойменною назвою («Pumping Nylon»).

Вільям Каненгайзер (William Kanengiser) – один з небагатьох гітаристів,

які виграли Concert Artists Guild New York Competition. Йому присвячують свої твори відомі сучасні композитори – зокрема Душан Богданович написав для Вільяма концерт для гітари з оркестром, вперше виконаний в 2004 році в Монреалі. Репертуар Каненгайзера дуже великий, він є виконавцем музики різних стилів – джазу, музики Карибських островів. Вільям створив безліч чудових обробок музики як для гітари соло, так і для квартету. Крім того, музикант відомий двома відеозаписами курсу гри на гітарі, а для масової аудиторії – за фільмом Crossroads (1986), де Каненгайзер виконав роль класичного гітариста.

Меттью Грайф (Matthew Greif) – раніше грав у складі Falla Guitar Trio. Йому довелося працювати з різними видатними і відомими музикантами – в тому числі з легендарним Четом Аتكінсом. Меттью записав кілька дисків, на своєму дебютному записі він крім сольних п'єс імпровізує дуєтом разом з Душаном Богдановичем, а також з Ендрю Йорком. Крім цього, Грайф записався дуєтом зі Скоттом Теннантом на диску Скотта [67].

Другим буде розглянуто унікальний колектив, в склад якого входять два всесвітньо визнаних академічних гітариста Зоран Дукич та Павел Штайдл та два всесвітньо визнаних акустичних гітариста Томас Феллоу та Ринтко Диркс.

Перший виступ «Європейського гітарного квартету» відбувся в Дрездені весною 2012 року. Зустріч на сцені двох світових зірок класичної гітари і двох видатних майстрів акустичної гітари викликала захоплену реакцію публіки і музичних критиків. Цей концерт називають «народженням нової сяючої зірки».

Після успішного дебюту ансамблю поступили запрошення на престижні міжнародні фестивалі в Чикаго, Скандинавії, США, Мексиці, Франції, Іспанії, Австрії, Швейцарії та Колумбії.

Нова програма ансамблю об'єднує яскраву віртуозну музику Південної Америки з європейською, оригінальні аранжування твору Астора П'яццолі і танцювальних мелодій легенди парагвайської гітари Августіна Барріоса Мангоре. Аранжування творів Нікколо Паганіні сприяє з поєднаннями складних ритмів балканських танців написаних сербським композитором

Душаном Богдановичем. Також в ній звучать композиції двох музикантів квартету Томаса Феллоу та Ринтко Диркса.

Дукич Зоран (Zoran Dukic) – хорватський гітарист. Народився в 1969 році в Загребі, Хорватія. Навчався в загребській Музичній академії та у Вищій музичній школі в Кельні. В даний час викладає в Королівській консерваторії в Гаазі (Нідерланди), викладав також у Вищій музичній школі в Аахені (Німеччина), а в 2002/2003 навчальному році веде клас гітари в Каталонській вищій музичній школі в Барселоні (Іспанія). Переможець багатьох міжнародних гітарних конкурсів.

Крім сольної кар'єри бере участь в одному з найкращих сучасних гітарних ансамблів – Кельнському Тріо (Trio de Cologne). Концертує по всьому світу, випустив кілька музичних альбомів в Німеччині, Іспанії, Італії та Бельгії.

Павел Штайдл (Pavel Steidl) – чеський гітарист. Народився в м. Раковник (Чехія) 14 червня 1961 року. Грати на гітарі почав у 8 років під керівництвом брата. У 1983 році закінчив Празьку консерваторію, а потім протягом чотирьох років займався в Академії музичних мистецтв у Празі у Штепан Рака. Брав також участь в майстер-класах Девіда Рассела і Авеля Карлеваро.

Він здобув популярність після перемоги на конкурсі Французького радіо в 1982 році. Цей успіх дозволив йому почати успішну міжнародну музичну кар'єру. Він записав 11 компакт-дисків, серед яких «Сонати і каприси Паганіні», «36 каприсів і Фантазія Леньяні», твори Наполеона Коста і Йогана Каспара Мерца. Павел Штайдл складає власну музику для гітари і чудово виконує на автентичних інструментах гітарну музику XIX століття.

Його гастролі пролягають по всьому світу, охоплюючи понад 40 країн, в тому числі Канаду, Кубу, Іспанію, Польщу, Австрію, Австралію, Коста-Ріку, Мексику, Гватемалу, Японію і ін.

Томас Феллоу – першокласний акустичний гітарист, який відрізняється небувалою віртуозністю техніки, визнаний майстер ансамблевої гри. Дуєт Friend'n Fellow, створений музикантом, дав понад півтори тисячі концертів по всьому світу (в тому числі концерти з Реєм Чарльзом і Елом Джерро) і

вважається одним з кращих гітарних ансамблів в світі.

Ринтко Диркс – всесвітньо відомий гітарист на акустичній гітарі та композитор, володар численних музичних нагород. Його мистецтво популярне як в світі класичної гітари, так і в сфері популярної і етнічної музики [68].

«Dublin guitar quartet» (Дублінський гітарний квартет) присвятив свою кар'єру непохитною відданості виконання сучасної музики, що робить ансамбль унікальним в своєму жанрі. За допомогою восьми- і одинадцятиструнних гітар квартет створив оригінальний каталог аранжувань таких композиторів, як Філіп Гласс, Стів Райх, Арво Парт і Дьордь Лігеті.

Робота DGQ привернула увагу деяких провідних композиторів світу. Недавня діяльність включає реліз на лейблі Orange Mountain Music Філіпа Гласса і нове замовлення Майкла Гордона з Нью-Йорка. Квартет виступив разом з лауреатом премії Греммі, LA Guitar Quartet, Conspirare і Texas Guitar Quartet на прем'єрі «How Little You Are» Ніко Мухлило в Остіні, штат Техас, в квітні 2015 року. DGQ також включений в недавню запис, виконуючу Summa Арво Парта.

Квартет працював з композитором над аранжуванням і отримував вказівки в процесі запису. Аранжування публікується власним видавцем композитора Universal Edition.

У 2008 році квартету випала честь розділити сцену з легендарним американським композитором Філіпом Глассом на соборі Святого Патрика в Дандолку. Випущений квартетом в 2014 році повний набір квартетів Glass на власному лейблі композитора Orange Mountain Music, в 2015 році досяг 8-го місця в чартах американської класичної музики iTunes.

DGQ розвивають електричну сторону репертуару гітарного квартету за допомогою таких творів, як Nagoya Guitars і Electric Counterpoint Стіва Райха, а також недавнього доручення Майкла Гордона для квартету електрогітар Amplified. Прем'єра відбулася на фестивалі нової музики, організованому David Lang / Bang on a Can в Національному концертному залі в Дубліні в лютому 2015 року. Прем'єра в США відбулася в Бруклінському музичній

академії (ВАН) в грудні 2017 року.

Серед інших яскравих моментів виступу – тур по чотирьох містах Колумбії і п'ять турів по Північній Америці в 2013-2016 роках. DGQ також виступали на престижному майданчику камерної музики Wigmore Hall в Лондоні і на фестивалі сучасної музики в Хаддерсфілді. Вони також виступали на багатьох провідних майданчиках США, включаючи Бруклінський музичну академію, The Philips Collection Washington, Celebrity Series Boston, Symphony Space і Lincoln Center в Нью-Йорку і Shalin Liu, Rockport MA.

«Кельнське тріо», або Тріо-де-Колон (Trio de Cologne) – інтернаціональне гітарне тріо в складі Зорана Дукич (Хорватія), Лори Янг (Канада) і Пабло Маркеса (Аргентина). Кельнське тріо називають «найкращим гітарним тріо світу» – в даний час це один з найбільш видатних музичних камерних ансамблів. Колектив виступав в країнах Північної і Південної Америки та Європи, всюди підкоряючи слухачів своїм мистецтвом. Всі члени тріо з успіхом виступають і як сольні виконавці.

На загальному рахунку учасників Кельнського гітарного тріо більше 40 перемог на найпрестижніших міжнародних гітарних конкурсах. Тріо входило до складу Всесвітнього гітарного оркестру.

Кельнському тріо присвятили свої твори багато відомих сучасних композиторів, в тім числі Карло Доменіконі і Сержіо Ассад [69].

Дует «Меліс» (Duo Melis) дебютував у складі дуету Melis в 1999 році на Міжнародному гітарному фестивалі в Волосі (Греція). З того часу вони виступали в таких престижних залах, як Берлінська філармонія, Концертгебау в Амстердамі, Зал Мегарон в Афінах і Концертний зал Меркин в Нью-Йорку. Вони користуються великим попитом на концертах і майстер-класах на міжнародних гітарних фестивалях і престижних серіях концертів в Європі та Америці. Складають ансамбль Іспанська гітаристка Сусана Прієто і грецький гітарист Алексіс Музуракіс.

Вони виграли безліч призів, як окремо, так і разом. Duo Melis співпрацював з Баварською філармонією, Радіо-оркестром Бухареста і

Національним оркестром Салоніки під управлінням Лео Брауера. Їх широкий репертуар охоплює від музики бароко до музики Астора П'яццолли, Альберто Хінастери, Лео Брауера, а також включає концерти для двох гітар з оркестром Хоакіна Родріго, Кастельново-Тедеско та Антоніо Вівальді, а також недавно складений концерт Марека Пасічного присвячений Duo Melis.

Дует мав гастролі в Північній Америці, які включають щорічну конвенцію Guitar Foundation of Americas і сольні концерти в Чикаго, Сент-Луїсі, Остіні, Скрентоні, Коледж-Стейшн, Х'юстоні, Браунсвілл і Детройті. Вони двічі виступали на концертах OMNI в Сан-Франциско і на Cleveland Classical Guitar Weekend. Вони були артистами на фестивалі гітари в Віфлеємі в Пенсільванії. В Європі вони дали сольні концерти в Італії, Греції, Німеччині, Польщі, Іспанії, Румунії, Голландії, Чехії, Австрії, Норвегії, Швеції та Франції [70].

«Kupiński Guitar Duo» (гітарний дует Купінських) – гітарний дует з Польщі, один з найвідоміших гітарних дуетів в Європі. Учасники дуету – Ева Яблчіньська (Ewa Jabłczyńska) і Даріуш Купінських (Dariusz Kupinski). Після закінчення Музичної академії імені Кароля Шимановського в Катовіце і Вищої школи музики в Веймарі (клас гітари професора Томаса Мюллера-Перінга), Ева і Даріуш стали виступати як дует.

Музиканти стали володарями престижних нагород за художні досягнення, таких як стипендія «Молода Польща», стипендія міністра культури і національної спадщини Польщі та інших. Вони грали сольні концерти в Європі (в Польщі, Англії, Німеччині, Франції, Швейцарії), США (у Вашингтоні, Х'юстоні, Сан-Хосе, Оклахома-Сіті, Луїсвіллі, Лос-Анджелесі, Майамі), Мексиці, Китаї і Японії. [71]

Еухеніо Полаккіні і Маттео Міноцці є членами видатного гітарного дуету «Bruskers guitar duo», були визначені «двома провідними фігурами в строкатому світі гітари» і «джерелом натхнення для гітаристів». Створені на основі класичної (Еухеніо) і сучасної (Маттео) музики, вони використовують джаз як загальну основу, а їх репертуар включає традиційні джазові стандарти

і саундтреки на додаток до оригінальних пісень.

Базуючись в Модені, Італія, Bruskers були запрошені на міжнародні гітарні фестивалі, такі як Acoustic Franciacorta, Guitar Festival South Bay Society, Міжнародний гітарний фестиваль в Пловдиві, Sarzana Acoustic Guitar Meeting, Madame Guitar Festival, Un Paese a Sei Corde, Pizzicar de Corda, Arte a 6 Corde, фестиваль гітари в Сан-Бенедетто. Вони також виступали в театрах, залах і на літніх фестивалях.

З тих пір, як вони почали грати разом в 2003 році, дует записав для лейбла «Fingerpicking.net» три альбоми: «Guitar Sketch» (2009), «Addition» (2011) і «Four Hands Party» (2016). Всі платівки були продані в усіх європейських країнах, Америці і Японії, отримавши безліч похвал італійської і зарубіжної музичної преси.

Гітарний дует Bruskers грав в Італії, США, Південної Кореї, Франції, Німеччини, Швейцарії, Іспанії, Австрії, Болгарії, Бельгії, Угорщини та Португалії як дует або як солісти у складі Гітарного оркестру Lybra. Крім концертної діяльності, Еухеніо і Маттео також викладають гру на гітарі.

Вони є авторами серії книг «Як грати на гітарному дуеті» італійського видавництва Fingerpicking.net.

Маттео Міноцці і Еудженіо Полаккіні - художні керівники «LybrAcustica Guitar Festival», серії концертів, в яких поєднуються класичні і сучасні музиканти.

Отже, помітно наскільки швидко за останні 20 років ансамблеве гітарне виконавство розвивається і які феноменальні плоди дає цей вид мистецтва.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Гітарні ансамблі, як явище, почали свій шлях наприкінці минулого століття. Першими були Київський гітарний квартет «КТІВ», який почав своє існування в 1992 році. Керівником колективу, з часів створення, є Володимир Шаруєв. Саме він був ініціатором і залучив своїх учнів Руслана Черемних, Олега Григоровича та Марію Шаруєву до створення цього

колективу. Репертуар колективу дуже різноманітний, а обсяг країн і міст не обмежений географічно.

Наступний гітарний ансамбль, який досяг визнання в Україні та за її межами став колектив під назвою «CLASSIC GUITAR». Він був створений в 1995 році та продовжує своє успішне існування до сьогодні. Керівниками колективу є Сологуб Вікторія Даріївна та Гриненко Світлана Миколаївна.

Цей колектив є унікальним, тому що під загальною назвою криється не тільки дует або тріо, а ціла низка різних ансамблів, а саме: чотири дуети, тріо та три квартети, молодіжний камерний гітарний оркестр. Також він відрізняється тим, що в склад будь якого із ансамблів колективу входять не тільки викладачі або професійні виконавці, а також студенти.

Відмінною рисою колективу є виконання музики вітчизняних та зарубіжних композиторів у власному аранжуванні. Колектив відвідав більшість європейських країн та необмежену кількість міжнародних конкурсів та фестивалів, на яких здобували перемогу.

З цим колективом тісно пов'язана діяльність таких заходів, як міжнародний фестиваль гітарного мистецтва «VIVAT GITARA!» та Всеукраїнський освітньо-мистецький проєкт «GUITAR CORPORATION».

До визнаних гітарних ансамблів увійшов «Kharkiv guitar quartet», він був заснований групою гітаристів в 2008 році. Усі учасники колективу є випускниками Харківського національного університета мистецтв імені І. П. Котляревського класу заслуженого артиста України, професора В. І. Доценка.

Ансамбль виділяється із загального числа подібних колективів унікальною програмою, що стала можливою завдяки співпраці з Американською асоціацією Композиторів. Квартет веде активну концертну діяльність і є лауреатом багатьох міжнародних музичних фестивалів.

Неосяжна кількість зарубіжних гітарних ансамблів знову не перестає дивувати світ. Адже такий кількісний зріст почався всього 70 років тому.

«LOS ANGELES GUITAR QUARTET» вважається найуспішнішим в

історії гітарним квартетом. Кожен з учасників квартету сам по собі є гітаристом найвищого класу. І як виконавці ці музиканти відбулися задовго до того, як утворився квартет. LAGQ складається з чотирьох унікально обдарованих музикантів, Джон Дирман, Уільям Каненгайзер, Скотт Теннант и Эндрю Йорк, которого затем сменил Мэттью Грайф.

«Європейський гітарний квартет» включає в себе два всесвітньо визнаних академічних гітариста Зоран Дукич та Павел Штайдл та два всесвітньо визнаних акустичних гітариста Томас Феллоу та Ринтко Диркс. Цей дивуючий синтез був неочікуваним і, мабуть, один із найуспішніших в історії.

«Dublin guitar quartet» є неординарним колективом, тому що присвятив свою кар'єру непохитною відданості виконання сучасної музики. Цей ансамбль, являється дуже рідкісним в наші часи, через те, що працював з композитором над аранжуванням і отримував вказівки в процесі запису

«Кельнське тріо» інтернаціональне гітарне тріо в складі Зорана Дукич, Лори Янг і Пабло Маркеса. Кельнське тріо називають «найкращим гітарним тріо світу». Можливо це пов'язано із складом колективу. Всі члени тріо є видатними солістами і з успіхом виступають і як сольні виконавці.

Дует «Меліс» виграли безліч призів, як окремо, так і разом. Їх широкий репертуар охоплює від музики бароко до музики Астора П'яццолли, Альберто Хінастери, Лео Брауера. Гастролі колективу осягли всі континенти світу.

«Kupiński Guitar Duo» – один з найвідоміших гітарних дуетів в Європі. Музиканти стали володарями багатьох престижних нагород за художні досягнення.

«Bruskers guitar duo» є одним із найінноваційніших ансамблів Європи. З тих пір, як вони почали грати разом в 2003 році, дует записав для лейбла «Fingerpicking.net» три альбоми. Особливо дивують їх власні аранжування, інтерпретації та постановки відео.

Отже, світ багатий на гітарні ансамблі й кожен із них є унікальним і неповторним.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ГІТАРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА

3.1. Визнані музичні фестивалі та конкурси за участю гітари у світі та в Україні

Музика, як і багато аспектів культури, не може існувати в обмеженому просторі будь-якого соціуму, народу або держави. Видатні музиканти подорожують по всьому світу з концертами, активно спілкуючись один з одним в рамках конкурсних проєктів, фестивалів і гастролей, спільних заходів.

Для музикантів особливо значимо світове визнання, їм важливо придбати ім'я не тільки в своїй країні, а й на світовому рівні. Саме для цієї мети і створено систему міжнародних музичних конкурсів, які, крім іншого, є ще й системою відбору для виконавців.

Конкурс (лат. Concursus – змагання, збіг, зустріч) – змагання кількох осіб в області мистецтва, наук і т. д. з метою виділити найбільш видатного (або видатних) конкурсанта – претендента на перемогу.

Музичний конкурс – змагання музикантів (виконавців, композиторів, інструментальних майстрів, колективів), що проводяться, як правило, на заздалегідь оголошених умовах.

Міжнародний конкурс – специфічне заход в одній з галузей культури, що проводиться з метою виявлення найкращих досягнень в заявленій сфері, з чітко визначеною програмою, міжнародним складом учасників і встановленими термінами проведення.

Міжнародні музичні конкурси відіграють істотну роль і в міжнародному культурному обміні. Вони розширюють можливості для контактів на державному і недержавному рівнях, сприяють формуванню позитивного іміджу країни, збагачують національну культуру.

Офіційна історія музичних конкурсів почалася порівняно недавно. Як запевняють історики – в кінці XIX століття. Однак спокуса «помірятися» виконавською талантом людство виявило набагато раніше. Змагання

музикантів проводилися ще у Стародавній Греції та Римі. Ще у середні віки змагалися трубадури, трувери, мінезингери, мейстерзингери.

Творець самого першого музичного конкурсу – піаніст і композитор Антон Рубінштейн. У 1890-му році він, разом з Петром Чайковським, організував в Москві змагання піаністів. Правда, їх статус піонерів конкурсного руху можна і заперечити. Менестрелі і мейстерзингери змагалися у вмінні складати і тут же виконувати музику. У конкуренції з колегами був помічений і Йоганн Себастьян Бах. Це змагання, в якому брав участь ще й Телеман - зараз назвали б конкурсом на заміщення вакантної посади органіста [40].

Новітня історія конкурсів почалася в 1927 році у Варшаві. Тут було проведено Конкурс піаністів імені Шопена. Виграв його Лев Оборін. Він почав безпрограшну серію радянських музикантів на перших міжнародних музичних конкурсах. У 1935 році на Першому конкурсі Венявського перемогу здобув скрипаль Давид Ойстрах. 50 років тому був відкритий один з найвідоміших світових конкурсів – Конкурс П. І. Чайковського [72].

Міжнародні музичні змагання – це публічні заходи, призначені для виявлення і нагородження видатних солістів, ансамблів та композиторів. Вони дозволяють художникам просувати себе і отримувати популярність. На деяких конкурсах також є недавно складені «мережеві» п'єси, які служать для розширення репертуару.

У 1949 році був проведений «Перший конкурс гітаристів», нині Токійський міжнародний конкурс гітаристів, на базі якого була заснована Федерація гітаристів сучасної Японії.

Змагання проводяться раз на рік (цього року вже буде 72 раз). Конкурс проходить в декількох вікових категоріях. Вимоги для старшої вікової категорії становлять три тури з часовими обмеженнями та чітко прописаними вимогами стосовно програми.

Перші міжнародні змагання з гри на гітарі в Європі були організовані і ініційовані в 1950-х роках іспанським гітаристом-віртуозом Андресом

Сеговія. У 1956 році йому вдалося домогтися включення номінація «гітара» в престижний мультиінструментальний Женевський міжнародний музичний конкурс.

Андрес Сеговія був людиною, який змінив ставлення світу до класичної гітари, саме тому на йому була присвячена неймовірна кількість гітарних творів та фестивалів, один з яких є Міжнародний конкурс молодих гітаристів «Andrés Segovia».

З 2000 року німецька секція Європейської асоціації вчителів гри на гітарі EGTA · D з незмінним успіхом проводить молодіжний конкурс в Монхайме-на-Рейне. Кожні два роки до 90 дітей і молодих людей, відданих грі на гітарі, збираються разом з приблизно 30 країн. Конкурс ділиться на три вікові групи: I. до 15 років II. від 15 до 17 років III. від 18 до 20 років, вікова група III. змагається в 2 тури (1 тур і фінал).

Програма виступу повинна містити певні обов'язкові твори. Асортимент з 5 призів для кожної вікової групи від 100 до 1500 €, плюс кілька цінних символічних призів [73].

Forum gitarre Wien (форум гітари Відень) є міжнародним музичним фестивалем у Відні. Він проводиться з 1992 року і перетворився в один з найважливіших, престижних і найвідоміших гітарних фестивалів в Європі. Був заснований гітаристами Йоргосом Панецосом і Джеральдом Смержеком.

Захід включає в себе тижневі майстер-класи під керівництвом міжнародних гітаристів, щоденні концерти і міжнародний конкурс гітаристів. Також проходять лекції та майстер-класи. Музичний фестиваль супроводжується виставкою інструментів багатьох відомих виробників гітар, а також виставкою нот і книг з такими музичними видавцями, як Musikverlag Doblinger, Joachim Trekel і Chanterelle.

Зараз це найбільший фестиваль класичної гітари в Австрії.

Guitar festival mikulov (Мікуловський фестиваль гітари) вже більше трьох десятиліть є одним з найважливіших подій такого роду не тільки в Чеській Республіці, а й у всій Центральній Європі. Фестиваль протягом

35 сезонів проходить в формі лекцій, семінарів, виставок і майстер-класів. Невід'ємною частиною фестивалю є ряд денних і вечірніх концертів для публіки.

Основна мета фестивалю – познайомити вітчизняну і зарубіжну аудиторію з провідними діячами світу класичної гітари і надати нашим професійним і непрофесійним слухачам найсвіжішу інформацію в області створення і інтерпретації гітарної музики. Важливою причиною для організації фестивалю є прагнення поглибити освіту чеських учасників і розширити їх художній кругозір.

Метою фестивалю є також показати концертну гітару увазі регіональної і міжнародної музичної громадськості в красивій і надихаючій обстановці. Це означає збагачення не тільки місцевих, а й національних і міжнародних культурних подій. Ще одна важлива мета фестивалю - дати можливість підростаючому артистичному поколінню займатися професійною сценічною практикою.

Щорічно на фестиваль приїжджає близько 120 активних учасників, в основному з числа консерваторій, музичних коледжів і університетів, але серед них також вчителі художніх шкіл і консерваторій, а також відвідувачі-любители з Чеської Республіки та з-за кордону. Загальна кількість відвідувачів концерту, які приїжджають в Мікулов з усієї країни, сягає близько 2000 осіб.

Guitar Kutná Hora (гітара Кутна Гора) – конкурс заснований в 1980 році. Конкурс гітаристів з майстер-класами в Кутній Горі проводиться в Міському театрі Тилу. Змагання отримало офіційний статус міжнародного в 1990 році, проте перші міжнародні учасники взяли участь в 1982 році. Журі раніше було виключно чеським. З 1992 року журі стало міжнародним.

На цьому конкурсі існують дві вікові категорії. 1 вікова категорія до 20 років, 2 – від 20 років. Програма учасників може бути довільною. Але в вимогах є чітко визначені жанрові рамки.

Асортимент з близько 20 призів для кожної вікової групи від 100 до 6000 €, плюс кілька цінних символічних призів.

International Guitar Festival BRNO (міжнародний гітарний фестиваль Брно) – вперше відбувся в серпні 1992 року в скромних умовах, але з дуже дружній і сімейної атмосферою невеликого фестивалю і курсів з 30 чоловік і 3 солістів і лекторів в Ріхнове-над-Кнежною, мало хто очікував, що через кілька років там буде міжнародний гітарний фестиваль, в якому регулярно беруть участь 150-180 гітаристів з 15-18 країн.

Через зростаючого інтересу гітаристів і умов проживання фестиваль переїхав в Брно в 1998 році, при цьому керівництво, організація і характер фестивалю залишилися повністю збереженими.

Сьогодні фестиваль вважається одним з найважливіших гітарних фестивалів в Центральній Європі професійної зарубіжною пресою (наприклад, Classical Guitar - England, Guitart – Italy і т. д.).

У 2005 р. у м. Києві вперше проведено міжнародний фестиваль «ГітАс», у межах якого відбулася конференція і круглий стіл із проблем історії та сучасності гітарного виконавства. Тепер фестиваль, набравши популярності став конкурсом і проходить раз на два роки. Конкурс проводиться Асоціацією гітаристів Національної всеукраїнської музичної спілки та Департаментом культури Київської міської державної адміністрації для ознайомлення широкого загалу з шедеврами світової гітарної класики та пропаганди української музики.

Всеукраїнський молодіжний мистецький фестиваль імені І. Коваленка «Боярський хрещатик» щороку проходить у місті Боярка Київської області. Фестивалю присвоєно ім'я викладача, поета та дисидента І. Коваленка. Автор прожив у Боярці більш, як півстоліття, висока поезія І. Коваленка надихає композиторів до створення пісень, вірші поета дають багатий матеріал для читців. Іван Коваленко був видатним педагогом, усе життя присвятив навчанню та вихованню молоді. Він не тільки писав вірші, але й грав на багатьох музичних інструментах, добре малював, володів композиторською майстерністю. Всі свої навички він передавав учням, виховуючи їх всебічно розвиненими особистостями. Молодіжний мистецький фестиваль імені Івана

Коваленка введено Боярською міською радою у 2012 році за ініціативи громадської організації «Центр розвитку громад». У рамках Фестивалю відбуваються такі заходи: Інтернет-конкурс текстів для пісень «Віршована мелодія», конкурс читців «Сила слова», вокальний конкурс «Осіньна пісня» та конкурс гітаристів «Боярський Хрещатик». Завершується фестиваль святковим гала-концертом.

З 2018 р. у місті Острог, Рівненської області, кожного року проводиться всеукраїнський відкритий фестиваль-конкурс виконавців на класичній гітарі «Гітаріада». Національна всеукраїнська музична спілка Рівненське обласне відділення, Асоціація гітаристів Рівненського обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки, Оженинська дитяча музична школа Острозької районної державної адміністрації є засновниками цього фестивалю. Фестиваль-конкурс зазвичай проходить на території державного острозького історико-культурного заповідника «Острозький замок». Учасники мають змогу прийняти участь як сольо так і у складі ансамблів або оркестрів.

З 2004 р. проводиться один раз у два роки весною в м. Одесі Міжнародний фестиваль класичної гітари «Guitar Spring Fest» (Гітар Спрінг Фест). Його організатор О. Хорошавіна. Також до оргкомітету входили такі відомі українські гітаристи, як В. Сологуб, С. Гриненко та Л. Кабур.

З 2007 р. раз на в два роки у м. Миколаєві проводиться Міжнародний фестиваль гітарного мистецтва «Vivat Guitar». Арт-директор фестивалю є кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Миколаївської філії КНУКіМ – В. Сологуб. За десять років існування фестивалю, у ньому прийняли участь багато визнаних гітаристів сучасності, а саме такі, як: Г. Гійен (Австрія), Д. Павлович (Угорщина), Ф. Оптолович (Польща), В. Жадько (Україна), В. Сологуб (Україна), С. Гриненко (Україна) та інші.

Guitar Foundation of America (гітарний фонд Америки) – американська організація по класичній гітарі, заснована в 1973 році на Національному

гітарному конгресі, спонсором якого була Американська асоціація викладачів струнних інструментів. Фонд пропонує різні послуги: від уроків гри на гітарі до гітарного магазину, конкурсів та заходів. Фонд - некомерційна організація, яка покладається на пожертви, заходи і рекламу на своєму веб-сайті.

У 1968 році Томас Хек жив у Відні і збирав рідкісні ноти для гітари, в тому числі перші видання Мауро Джуліані. У 1973 році він написав установчий договір в Санта-Барбарі, щоб створити некомерційний фонд, якому він міг би передати свій архів нот. Він створив архів в 1977 році в Мілуокі, коли викладав в Музичній консерваторії Вісконсіна.

Фонд проводить Міжнародний з'їзд і конкурс. Міжнародний конкурс концертних виконавців вручає переможцеві такі призи: контракт на запис, контракт на публікацію, гроші і міжнародні гастролі.

Перший конкурс відбувся в 1982 році. В змаганні взяли участь двадцять три гітариста, а їх число скоротилося до чотирьох фіналістів. Щоб стати фіналістами, гітаристи повинні були виконати три твори.

Сьогодні змагання проходять кожного року в одному з найпрестижніших залів світу в Карнегі – Холл. Цей конкурс завжди користувався попитом в світі професійних гітаристів, саме тому гітаристи, які знаходяться на етапі становлення кар'єри прагнуть потрапити і виграти саме цей конкурс.

EuroStrings – European Guitar Festival Collaborative – перша європейська платформа в області класичної гітари, заснована Zagreb Guitar Festival, що об'єднує 17 фестивалів класичної гітари, які організовують міжнародні гітарні змагання і мають професійну структуру, яка дозволяє подальшу освіту і професійний розвиток гітаристів.

EuroStrings створює центр міжнародних можливостей для початківців гітаристів з Європи і за її межами, освітні та навчальні програми, які сприяють їх професійному розвитку, підтримуючи тенденції стійкості фестивалів в області класичної музики. Платформа об'єднує гітаристів і їх аудиторію, долаючи перешкоди і активно беручи участь у створенні досвіду класичної

гітари.

Програма обміну виконавцями EuroStrings:

Центральним напрямом діяльності проекту EuroStrings є програма обміну EuroStrings, в якій беруть участь виконавці EuroStrings, переможці міжнародних конкурсів 17 європейських гітарних фестивалів, які є членами платформи EuroStrings.

За допомогою програми обміну EuroStrings рішуче підтримує поширення нових талантів серед гітарних фестивалів платформи, пропонуючи артистам EuroStrings можливість виступити на декількох фестивалях EuroStrings, де вони можуть вийти на міжнародну аудиторію і продовжити навчання, тим самим розвиваючи нові навички та знання, необхідні для продовження міжнародна кар'єра і вихід на нові ринки. Програма обміну EuroStrings реалізується на основі спеціально розробленої навчальної програми EuroStrings.

Родзинкою програми обміну Eurostrings є EuroStrings Competition – перше європейське змагання, доступне тільки для переможців міжнародних конкурсів європейських гітарних фестивалів. Переможець конкурсу EuroStrings отримає можливість відіграти сольні концерти по всій Європі, Азії та Америці що дозволить переможцю зробити кар'єру в усьому світі. Крім туру, переможець отримає приз у розмірі 8000 євро.

Програма обміну EuroStrings співфінансується програмою Creative Europe і безкоштовна для переможців міжнародних конкурсів фестивалів, які є членами платформи EuroStrings. На додаток до вищезгаданої програми артисти EuroStrings отримують стипендію в розмірі 200 євро за кожен фестиваль, на якому вони виступають.

До міжнародних конкурсів фестивалів, які є членами платформи EuroStrings входять: Antwerpen Gitaarfestival - Болгарія; Festival Internacional de Guitarra de Guimarães – Португалія; Internationales Gitarrenfestival Rust – Австрія; Zagreb Guitar Festival - Хорватія; Szeged Guitar Festival – Угорщина та багато інших [18].

Отже, проведення міжнародних музичних конкурсів та фестивалів є одним із значних факторів для формування професійного гітариста-виконавця. Вони дають змогу молодим виконавцям реалізувати себе, а також стимулюють до подальшого професійного розвитку.

3.2. Сучасний репертуар для гітарних ансамблів

Зростання інтересу сучасних композиторів до гітарної музики став однією з помітних тенденцій останніх десятиліть. Частково він пов'язаний з посиленням позицій національної виконавської школи гри на гітарі, які відкрили для майстрів широкі можливості транслявання на світову сцену своїх творів. Зрозуміло, в співвідношенні з творами, створеними за цей період для інших інструментів, досягнення в області гітарної ансамблевої музики виглядають досить скромно. Однак вони є природним відгуком на надзвичайно зрослі запити виконавців і слухачів [17].

Існує ряд композиторів, які написали неперевершені твори для гітарних ансамблів та увійшли в історію саме з цим досягненням.

Роланд Дьєнс (Roland Dyens) – французький джазовий і класичний гітарист-віртуоз, імпровізатор, композитор, аранжувальник і педагог. Народився в Тунісі 19 жовтня 1955 р Займатися гітарою почав у віці 9 років. Навчався в Парижі у іспанського гітариста і викладача Альберто Понсе (Alberto Ponce). У той же час відвідував лекції Дезіре Дондейна.

Окрім високого виконавської майстерності має ще й блискучим композиторським талантом. Серед його робіт – кілька творів для гітари соло, Concerto métis для гітари і струнного оркестру; Concertomaggio для двох гітар і струнного оркестру; Concerto en si для гітари з оркестром гітар і численні піси для ансамблів гітар.

Сержіо Ассад (нар. 26.12.1952) и Одар (род. 24.10.1956) Ассад (Sergio & Odair Assad) – бразильські гітаристи-віртуози. Дует братів Ассад – один з найпопулярніших сучасних гітарних дуетів світу. Сержіу Ассад є не тільки

чудовим гітаристом-виконавцем, а й талановитим композитором, який написав кілька творів для гітари соло і дуети.

У репертуарі дуету і традиційна гітарна класика і твори сучасних композиторів, і американські мелодії. Багато композиції написані спеціально для них відомими композиторами Бразилії, Аргентини, Франції, Куби та Америки.

До творчості цих композиторів можна віднести дуже велику кількість творів, в які входять:

Três Cenas Brasileiras (1984) Two guitars; Suite Brasileira (1986) Two guitars; Saga dos Migrantes Two guitars (1992) Giornata a Nettuno (1993) Guitar ensemble; Suite «Summer Garden» (1994) Two guitars; Winter Impressions (1996) Flute, Viola and Guitar; Círculo Mágico (1997) Flute and Guitar; Uarekena (1997) Guitar Quartet; Fantasia Carioca bis (1998) two guitars and chamber orchestra; Jobiniana n 1 (1986) Two guitars; Jobiniana n 2 (1988).

Доменіконі Карло (1947) – відомий італійський композитор і гітарист. Народився в 1947 році в місті Чезена (Cesena), Італія. Гітарою почав займатися в 13 років у Кармен Ленці-Моццані. Приблизно в цей же час спробував писати і власну музику. Виняткові музичні здібності дозволили йому вже в 17 років стати володарем диплома Консерваторії Пезаро, а трохи пізніше отримати і другий, на цей раз в, тоді ще, Західному Берліні. Тут в Берліні він продовжував наполегливо вивчати композицію; отримавши пропозицію зайнятися педагогічною діяльністю, Доменіконі з 1969 по 1992 рік викладав у берлінському Інституті мистецтв (Hochschule der Kunste), а в 1977-88 рр. паралельно вів курс гітари ще і в Стамбульській консерваторії.

Йому належить 13 концертів для однієї або двох гітар і оркестру, безліч композицій для гітари соло і для гітари в ансамблях з іншими інструментами.

Лео Брауер у 1953 році почав навчатися грі на гітарі у Ісаака Нікола, в 1955 році відбулося його перший сольний виступ. У тому ж році Брауер самостійно почав складати перші твори (Музика для гітари, струнних і ударних і Перша сюїта для гітари), опубліковані через рік. За успіхи в

виконавстві в 1959 році музикант отримав грант на навчання гри на гітарі в музичному департаменті Хартфордського університету, і композиції – в Джульєрдській школі музики в Нью-Йорку. Його вчителями були Ісидор Фрід, Вінсент Персікетті і інші видатні американські педагоги свого часу.

За внесок в розвиток кубинської і світової музики Брауер нагороджений орденом Фелікса Варела – вищої кубинської нагородою в галузі культури.

За час творчості композитором було написано такі твори для ансамблю гітар: *Homenaje a Manuel de Falla*, для флейти, гобоя, кларнета і гітари (1957); *Tres danzas concertantes* для гітари і струнного оркестру (1958); *Paisajes, retratos y mujeres* для флейти, альту і гітари (1997); *Sonata de Los Viajeros* (2009) для двох гітар; *Mitología de las Aguas* для флейти і гітари (2009).

Для гітари та оркестру: Концерт №1 для гітари з оркестром (1972); Концерт № 2 для гітари з оркестром (1981; *Concierto de Lieja*); Концерт №3 для гітари з оркестром (1986; *Concierto Elegáico*); Концерт №4 для гітари з оркестром (1987; *Concierto de Toronto*); Концерт №5 для гітари з оркестром (1991-92; *Concierto de Helsinki*); Концерт №6 для гітари з оркестром (1997; *Concierto de Volos*); Концерт №7 для гітари з оркестром (1998; *Concierto de La Habana*).

Марек Пасечний – випускник Королівської консерваторії Шотландії в Глазго і Музичної академії імені Кароля Ліпінського у Вроцлаві. Має докторський ступінь.

Учасник (композитор і гітарист) і член журі міжнародних конкурсів і фестивалів в Польщі, Франції, Німеччини, Швейцарії, Чехії, Греції, Боснії і Герцеговині, Великобританії та Італії, Китаї і Японії, а також в Австралії, Новій Зеландії і ПАР. Прем'єри його творів звучали в Альберт-холі і Уїгмор-холі в Лондоні, Карнегі-холі в Нью-Йорку, Залі імені Лютославського у Варшаві, в Кентерберійському соборі, Концертному залі ім. Хе Лютін у Шанхаї.

У 2012 році музикант був включений в список офіційних виконавців D'Addario Strings, його фото розмістив на обкладинці *Classical Guitar Magazine*.

За час творчості композитором було написано такі твори для ансамблю гітар: *Water Colors* (for two guitar) (for my brother Jacek) 1996; *Crayons* (for two guitars) (for prof. Piotr Zaleski) 1998; *My Favourite* (for two guitars) (for Jarema Klich and Krzysztof Pelech) 1998; *The Song* (for two guitars) (for Krzysztof Fornalski) 1999; *Journey Variations* (version for guitar and oboe) (for Konrad Mika) 2000; *‘Concertino’* (for guitar and string orchestra) 2001; *‘Youthful Fantasie’* (for guitar and orchestra) (for Marek Dlugosz and Guitar Festival in Swidnica/Poland) 2002.

Кастельнуово-Тедеско народився в 1895, але вважається композитором 20 століття.

Написав безліч гітарних творів, вніс значний внесок в гітарний репертуар. Серед ансамблевих творів - Квінтет, дуети, і п'єси для голоса з гітарою. Цикл 24 прелюдії і фуґи «Добре темперованого гітари» (*Les Guitares bien tempérées*) для 2 гітар, *Sonatina Canonica* для 2 гітар.

Іспанська композитор Хоакін Родріґо в ранньому дитинстві майже повністю втратив зір. Музикою він почав займатися у віці восьми років, грав на фортепіано і скрипці. З шістнадцяти років вивчав гармонію і композицію з викладачами Валенсії консерваторії. У 1924 році в Валенсії і Мадриді відбулася прем'єра симфонічного твору «жонглер», а за твір для оркестру «П'ять дитячих п'єс», зіграний в Парижі музикант отримав Почесний диплом в Національному конкурсі музики. У 1927 році Хоакін Родріґо переїхав до Парижа і поступив в *Ecole Normale de Musique*, де навчався у П.Дюка. Тут він подружився з де Фальей, Онеггера, Мійо, Равелем і іншими видатними музикантами того часу.

Повернувшись до Іспанії після громадянської війни, протягом ряду років він викладав історію музики в Мадридському університеті, написав ряд праць з історії іспанської музики. З Іспанії Родріґо привіз з собою і написаний в Парижі «Аранхуесского концерт» – твір, який приніс йому світову популярність.

За час творчості композитором було написано такі твори: «Аранхуесского концерт» для гітари з оркестром (Concierto de Aranjuez, 1939); «Фантазія для джентльмена» для гітари з оркестром (Fantasía para un gentilhombre, 1954); Концерт-мадригал для двох гітар з оркестром (Concierto madrigal, 1966); Андалузський концерт для чотирьох гітар з оркестром (Concierto andaluz, 1967); «концерт з нагоди фієсти» для гітари з оркестром (Concierto para una fiesta, 1982); Тонаділья для двох гітар (1960).

Хорхе Кардосо народився 26 січня 1949 року в Аргентині, тут же отримав музичну освіту. Має ще й професійне медичну освіту. Починаючи з 14 років Хорхе Кардосо кілька разів завойовував перші місця на великих аргентинських конкурсах, а в 1973 році став переможцем на міжнародному конкурсі класичних гітаристів.

Виступав з багатьма концертами, в тому числі і з сольними, в Аргентині, Австрії, Бельгії, Німеччини, Голландії, Іспанії, Італії, Кубі, Польщі, Парагваї, Португалії, Туреччини, України, Франції, Чилі, Японії та інших країнах. Записав кілька власних альбомів і опублікував понад 100 музичних творів (всього ж на його рахунку понад 300 творів), включаючи три концерти для гітари з оркестром.

Написав для 2 гітар, three and four guitars, guitar and stringed, concerts for guitar and orchestra, for guitar orchestra and symphony orchestra. Suite popular № 4 (Portena) [61].

Отже зростання інтересу сучасних композиторів до гітарної музики стало помітною тенденцією за останні десятиліття, що позитивно впливає на розвиток гітарного мистецтва в світі.

3.3. Знані майстри з виготовлення гітар

Однією із найважливіших складових успіху виконавців є їх музичний інструмент. Від нього залежать якість звучання виконавців, що є найголовнішим елементом будь якого музиканта.

Професія інструментального майстра поєднує в собі одночасно два, на

перший погляд, суперечливих ремесла, такі як технологія і мистецтво. Навіть на фабриках інструментів при серійному виробництві всі технологічні операції проводяться людьми, а не машинами.

Багато музикантів вважають, що краще грати на інструментах, зроблених приватними майстрами. Великим попитом користуються інструменти зроблені на замовлення. Працюючи над інструментом, майстер враховує будь які побажання музиканта. Це може стосуватися як мензури так і матеріалу, з якого буде виготовлений інструмент..

Працюючи над акустичною гітарою, майстер ретельно підбирає деревину, матеріали, струни, накладку та інші деталі для майбутньої гітари, домагаючись найкращого звучання. Деякі майстри навіть дають свої рекомендації стосовно подальшого догляду за саме цим інструментом.

Гітари роблять з різних порід дерева: ясена, липи, клена, палісандра, червоного дерева, горіха, вільхи, сосни і т. д.

Для верхньої деки акустичних гітар найчастіше використовується ялина або кедр. У їли більше характер звучання більш дзвінкий і різкий, в той час як у кедрової навпаки - більш м'який. Завдяки своїм резонансним якостям ялина частіше застосовується на фолк-гітарах, а кедр на класичних.

Нижня дека і обичайки, як правило виконуються з однаковою породи дерева. Найбільш застосовні наступні сорти: червоне дерево, палісандр і клен. Червоне дерево надає інструменту м'який, середньої глибини звук і кожна струна добре помітна, що робить гітару з червоного дерева привабливою.

У палісандра глибший звук. Розрізнення окремих звуків струн у палісандра дещо гірше, ніж у червоного дерева, але у нього хороший об'ємний звук. Оскільки червоне дерево і палісандр найчастіше застосовуються для виготовлення нижньої деки і обичайок, прийнято інші породи дерев, застосовувана для виготовлення цих частин, порівнювати з ними.

Гриф гітари зазвичай виготовляється з клена, завдяки його твердості. Для виготовлення накладки на гриф і підставки застосовуються тверді сорти дерева: палісандр, клен і чорне дерево. Треба зауважити, що не всі сорти

деревини самотнього застосовуються на акустичних і електро гітарах, наприклад вільха і липа широко застосовуються у виготовленні електрогітар, але майже не зустрічається при виготовленні академічних інструментів.

На акустичні властивості впливають дуже багато факторів: звивини в напрямку волокон, їх щільність і ін. Тому майстер проводить дуже ретельний відбір кожної дерев'яної заготовки.

На сучасному ринку існують фірми, які спеціалізуються на виготовленні заготовок для гітар, на поставках витриманої (просушеної належним чином) деревини. Деякі майстри намагаються працювати з деревиною, яку заготовили самостійно.

У кожного майстра є свої вподобання щодо форми, дизайну та технології складання. Все це визначає його індивідуальний стиль. Майстер домагається не тільки якісного звуку, але і привабливого зовнішнього вигляду інструменту.

Коли гітара зроблена, майстер встановлює струни і налаштовує їх звучання. Таким чином, гітарного майстра можна по праву назвати універсальним майстром.

Гітарний майстер займається не тільки створенням нових інструментів, а також ремонтом та реставрацією. Доопрацювання або модернізацію називають також тюнінгом. Ремонт гітари або її тюнінг потребують не меншої майстерності, ніж створення нового інструменту.

Навчитися можна у наставників, працюючи в майстерні під їх керівництвом.

Перший важливий гітарний майстер був іспанець А. Торрес. В XIX ст. він розробив форму сьогоденної класичної гітари. У світі гітаристів ім'я А. Торреса є настільки вагомим, як ім'я А. Страдіварі для скрипалів. Саме Антоніо Торрес створив класичну іспанську гітару в тому вигляді, в якому вона отримала популярність і дійшла до наших днів.

В світі дуже багато видатних гітарних майстрів, але в світі розробки гітар, як і в будь якій прибутковій сфері, існує градація по престижності.

Масару Коно – не тільки найвідоміший майстер з Японії, але і один з

кращих майстрів в світі. Він народився в 1926 році в місті Міто, а в 1948 році закінчив Токійський коледж мистецтв і ремесел за фахом «вироби з дерева». Саме в цей час він зацікавився конструюванням гітар, і в 1960 році він відправився в Іспанію, щоб вивчити це ремесло.

Коно був учнем протягом шести місяців в майстерні Аркангело Фернандеса, і хоча жоден з них не знав ні слова на мові іншого, їм вдалося спілкуватися. Вчення Коно складалося в основному з сидіння в задній частині магазину і тихого, але уважного спостереження за роботою майстра Фернандеса.

Після повернення в Токіо він заснував власну майстерню і швидко завоював визнання серед японських гітаристів. Його міжнародний дебют відбувся в 1967 році, коли він був нагороджений золотою медаллю на Міжнародному конкурсі гітарних майстрів Elizabeth's Concourse в Бельгії. До складу журі входили, зокрема, Ігнасіо флет, Роберт Буше, Хоакін Родріго і Аліріо Діас. З тих пір багато всесвітньо відомі музиканти використовували гітари Kohno; серед них Джуліан Брим, Оскар Гільяно і Шерон Ісбін, і це лише деякі з них.

Масару Коно помер в 1998 році, і майстерню перейняв його племінник Масакі Сакураї. Серед безлічі інших досягнень, в 1988 році пан Сакураї отримав першу премію на IV Міжнародному конкурсі гітарних майстрів в Парижі. Гітари, створені після його приходу до влади, зберегли високий рівень якості, точність виготовлення, ретельне увагу до деталей і красу звуку, які зробили гітари Коно всесвітньо відомими.

Домінік Фелд являється кращим будівельником гітар Франції свого покоління. Його роботи тепер повсюдно вважаються такими ж важливими, новаторськими і позачасові, як і його попередники і колеги, Роберт Буше і Даніель Фрідріх. На його гітарах грали деякі з провідних світових концертних виконавців, в тому числі Едуардо Ісаак, Володимир Мікулко, Джуліан Византин, Скотт Теннант, Адам Хольцман і великий виконавець фламенко Вісенте Аміго та інші. Зовсім недавно кілька інших провідних гравців

придбали його інструменти.

Мануель Контрерас-старший (1928-1994), уродженець Мадрида, в дуже молодому віці придбав прекрасні навички деревообробки, що призвело до його багатообіцяючої кар'єрі в якості виробника меблів. Його навички червонодеревника привернули увагу Хосе Раміреса III, який запросив його вчитися в свою майстерню в 1959 році. За три роки він досить розвинув своє ремесло, щоб стати незалежним виробником гітар в Мадриді. Тому в 1962 році Контрерас заснував власну будівлю на вулиці Calle Mayor, 80, де і до цього дня знаходиться знаменитий магазин.

Теодоро Перес народився в провінції Сорія в Іспанії в 1952 році, але переїхав в Мадрид ще зовсім молодим. У 1966 році він почав навчання в знаменитій майстерні Хосе Раміреса III, де він створював гітари, лютні, бандура і мандоліни. У ці роки йому випала велика честь зустрітися з деякими з великих маестро двадцятого століття, включаючи Андреса Сеговіа, Нарцисо Йепеса і деяких інших. У 1970 році, після проходження відповідних тестів і зі схвалення Хосе Раміреса, він отримав кваліфікацію Першого офіційної особи і проштампував гітари своїми ініціалами GPM. У 1991 році Теодоро Перес об'єднався з іншим ветераном Раміреса, Маріано Тезаносом, і багато років створював гітари під назвою «Тезанос-Перес».

З самого народження Флоріан Блохінгер був занурений в культуру класичної гітари. Будучи сином всесвітньо відомого майстра Едмунда Блохінгера, Флоріан не тільки займався конструюванням інструментів все своє життя, а й вивчав інструмент як музикант з 6 років. Бачачи, що він дійсно проявив інтерес до гри на інструменті На гітарі його батько побудував йому інструмент меншого розміру, коли Флоріанові було 9 років, і з тих пір Флоріанові завжди доводилося грати на гітарі його батька.

У 2013 році, у віці 21 року, під керівництвом свого батька Флоріан побудував свою першу гітару і повністю закохався в неї від початку до кінця. В той же день, коли він закінчив цю гітару, він прийняв рішення стати професійним майстром. Хоча його гітари естетично схожі на гітари його

батька (найбільш помітно форма плантіля і грифа), вони представляють собою синтез гітар батька Едмунда, давнього друга і наставника Пепе Ромеро-молодшого, і гітар Мігеля Родрігеса. Флоріан успішно поєднує тональні елементи, які він бажає, і включає ці звуки і дизайн в свої власні гітари з розумінням майстра, а також з точки зору слуху і фізичних критеріїв гравця.

Хосе Енріке Рамірес Гарсія – народився в Мадриді в травні 1953 року. Він почав працювати учнем в 1971 році і досяг категорії підмайстри в 1977 р. У 1988 році він вирішив почати сімейний бізнес зі своєю сестрою Амалією. Його ідея в тому, щоб по-новому визначити моделі, які будувалися тоді.

У 1979 році він отримав визнання Андресв Сеговія, оскільки маестро з декількох гітар, раніше відібраних майстерні і послав йому, вибрав саме ту, яку побудував Хосе Енріке. Це було великою несподіванкою і принесло йому велике задоволення. Його радість була така велика, що він написав велику посвяту за підписом, яке було приклеєно поруч з етикеткою. Маестро Сеговія використовував цю гітару до кінця своїх днів і, згідно з листами, написаним їм Хосе Енріке, він грав на ній з великим задоволенням.

В середині 80-х років виявилися зміни в смаку по відношенню до звуку у деяких гітаристів. У 1991 році він почав будувати гітару з характерним звуком шістдесятих, яку він назвав «Традиційною», і ще одну, яка не має нічого спільного з попередньою, що виробляє ясний і спрямований звук, який був рішенням для нових тенденцій. Ця гітара, після ряду експериментів, була повністю доопрацьована в 1992 році і він назвав їй «Особливою». Сьогодні ці дві лінії продовжують будуватися в майстерні Раміреса.

Хосе Рамірес IV допрацював і поліпшив роботу свого батька, хоча він також представив свої власні інновації. Крім визначення двох ліній професійних класичних гітар, він розробив методи будівництва, що зробило їх інструментами більш зручними і легкими в грі, а також більш стабільними в збірці, таким чином уникнувши в одних випадках, і знизивши в інших деформації внаслідок рухів деревини.

Протягом 1986 він року розробив учнівську лінію, виготовлену

виключно під ім'ям Раміреса, з особливим відбором деревини і зі строгими будівельними нормами. Цю лінію вітали на ринку в якості гарною відправною точки для подальшого професійного зростання. Пізніше, відповідно змінами в професійних моделях, Хосе Енріке розробив іншу більш економічну, ніж попередня, учнівську лінію, названу "R", на основі плантілі професійної моделі C86.

Уродженка Флоренції, Італія, Андреа Такка можливо, кращий сучасний майстер Італії і входить в число кращих майстрів світу серед гравців і колекціонерів. Його інтерес до виготовлення гітар почався дуже рано – він побудував свою першу гітару у віці 15 років. У 1977 році він почав серйозне вивчення гітарної справи у аргентинського майстра Рікардо Брані. Після смерті Брані ТАККА багато подорожував (починаючи з початку 1980-х років), прагнучи опанувати своїм ремеслом. В Іспанії він проводив час в майстернях Хосе Раміреса III, Пауліно Бернабе-старшого, Франсиско і Габріеля флет; і в Англії з Хосе Романільос.

Але, можливо, його найвпливовіші поїздки були до Франції, де він подружився і порадився з Робертом Буше і Даніелем Фрідріхом, чиї підходи і естетика сильно вплинули на що розвивається стиль Такки.

Її репутація на міжнародному рівні підвищилася в 1985 році, коли він брав участь у Міжнародному конкурсі інструментів гітари, організованому Робертом Відалем з Radio France – ТАККА отримав перший приз за естетичні якості і другий загальний приз за акустичні якості. На його інструментах грали кілька відомих гітаристів, в тому числі Филомена Моретті, Флавіо Куккі, Карло Маркіоне, Антігона Жени, Роберт Грука, Колін Девін, Мінору Інагакі, Марсело КАЯТ, Таль Гурвіц і Карлотта Далія, а інші належать важливим приватних колекціях. Дві його гітари знаходяться в колекції Консерваторії Луїджі Керубіні у Флоренції, Італія. Тал Гурвіц і Карлотта Далія, а інші належать важливим приватним колекціям.

Дві його гітари знаходяться в колекції Консерваторії Луїджі Керубіні у Флоренції, Італія. Тал Гурвіц і Карлотта Далія, а інші належать важливим

приватних колекціях. Дві його гітари знаходяться в колекції Консерваторії Луїджі Керубіні у Флоренції, Італія.

В ряди кращих гітарних майстрів також входять не тільки майстри, які роблять концертні інструменти, а також ті, які роблять гітари для дітей або любителів.

Багато з них виставляють свої інструменти на «Воркшопах» на фестивалях:

Оливье Фантон д'Андон / Франція, Питер Бартон / Англія, Франк-Петер Дитрих / Німеччина, Ноэль Калларт / Нідерланди, Армин Гропп / Німеччина, Ханика / Німеччина, Йерун Хильхорст / Нідерланди, Йоханес Хоффер Якоб / Німеччина, Петр Матушек / Чеська Республіка, Стефано Робол / Італія, Ян Шнайдер / Чеська Республіка, Йоахим Шнайдер / Німеччина, Михал Шнайдер / Чеська Республіка, Роберт Шнайдер / Чеська Республіка, Клаус Фогт / Німеччина, Фабио Зонтини / Італія, Костянтин Думітру / Румунія, Ханс-Петер Бамбергер / Австрія, Лешек Гайдзік / Австрія, Лукас Гіфінг / Австрія, Армін і Маріо Гроппа / Німеччина, Ніколаус Вольф / Німеччина, Роберт Бернштейн / Австрія, Тобіас Браун / Австрія, Бернд Хольцгрубер / Австрія, Маттіас Тільцер / Австрія, Франк Пітер Дітріх / Німеччина, Карл Хайнц Рьомлих / Німеччина, Урс Лангенбахер / Німеччина, Клаус Фойгт / Німеччина, Крістоф Зембднер / Німеччина, Алкіс Ефтіміадіс / Греція, Юічі Имаи / Японія, Масакі Сакураї / Японія, Ерве Шуара / Франція, Пеппе Тольдо / Швейцарія, Стефан Нітшке / Німеччина, Даніель Зукав / Австрія.

Отже в світі є майстри, що займаються реконструкцією, ремонтом та виготовленням гітар. Але всі вони можна сказати самородки, які навчалися самостійно та були підмайстрами у всесвітньо відомих майстрів. Нажаль ще немає закладу, в якому можна було б навчатися цьому складному ремеслу.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Сьогодні гітара користується позицією, яка ніколи раніше не займала в

її історії. Географічні розширення гітарної діяльності та останні технологічні інновації в конструкції гітари підтверджує статус інструменту у світі музики.

Кількість гітарних конкурсів, що проводяться в різних країнах як на національному, так і на міжнародному рівні продовжують зростати.

Гітара, подібно до інших інструментів, які були історично уподобані, такі як фортепіано та скрипка, стала однією з навчальних програм консерваторій, коледжів та університетів по всьому світу.

Кількість спеціалізованих журналів та журналів для гітари зросла разом із попитом на нову гітарну музику.

Створення гітарних товариств також сприяло поширенню інструмента. Останні десятиліття продемонстрували, що композиційний процес для гітарних ансамблів не обмежується лише гітаристами, як це було в минулому.

Також очевидним і дуже позитивним фактом є те, що якісні інструменти виготовляються і для дітей, що розширюють кругозір для появи майбутніх віртуозів.

Окрім усіх згаданих нововведень, на поширення гітарного ансамблю надало велику допомогу поява Інтернету. Є тисячі відео визнаних гітарних ансамблів, в даний час доступних на таких веб-сайтах, як YouTube та Vimeo.

Веб-сайти окремих колективів та композиторів для гітари дозволяють пізнати їх творчість «дотиком кнопки».

Мабуть, найбільш важливий гітарний композитор у другій половині ХХІ століття – польський гітарист і композитор Марек Пасічний. Він створив неймовірну кількість творів для соло гітари, для гітари з оркестром, для ансамблю гітар та для гітарного оркестру.

Перш за все, нове покоління гравців продовжує місію висловлювання музики через гітару, гітарний ансамбль в новому глобалізаційному світі. Ансамбль гітаристів дає змогу досягнути цієї мети значно швидше і якісніше.

Можливості здаються безмежними, обмежена лише уявою та баченням нових поколінь, що з'являються в світі музики.

ВИСНОВКИ

У роботі висвітлено сучасні світові тенденції розвитку гітарного мистецтва: гітарний квартет. Узагальнення результатів проведеного дослідження та виконання поставлених завдань з означеної проблеми дає підстави для таких висновків:

1. Визначено, що музика, завдяки багатогранності свого естетичного змісту завжди була потужним інструментом духовного розвитку людини. Усвідомлення цього є одне з базисних умов музичної діяльності. Серед різних видів мистецтва музиці належить одне з провідних місць поряд з поезією, літературою, живописом, театром. Музичне мистецтво є джерелом множення духовної культури людини, сприяє становленню його ідейно-морального обличчя і світогляду в цілому.

Узагальнено, що гітара – один з найпопулярніших музичних інструментів, використовуваних і в професійній, і в аматорській виконавській практиці. Різноманітний гітарний репертуар включає музику різних стилів і епох, в тому числі, класичну, популярну, джазову. До її переваг можна віднести мобільність і компактність, прекрасний звук і неповторний тембр, доступність в навчанні і використанні, все це викликає у людей непідробний інтерес і нарешті, просто загальну любов. Гітара є демократичним і універсальним інструментом нашого часу в силу своїх особливостей і можливостей. Виконанню на гітарі доступні твори всіх часів і народів, практично всіх жанрів і стилів. Цей інструмент є і сольним, і ансамблевим, і акомпануючим.

2. Проаналізовано джерельну базу дослідження та визначено, що споконвіку Європа була уособленням інструментального мистецтва та виробником найвеличніших музикантів світу. Історично склалося, що інструментальне мистецтво було невід'ємною складовою європейської культури. Тому саме в Європі воно постійно досліджувалось, поширювалось

та оновлювалось митцями та науковцями, що стало приводом до сучасного результату.

Гітарне мистецтво стало одним із найяскравіших прикладів розвитку європейської культури. Приблизно в 1570 році відомий іспанський поет та вчитель капели Вісенте Еспінель додав до чотириструнної гітари п'яту струну і закріпив за новим п'ятиструнним інструментом стрій: ля, ре, соль, сі, мі. С цього моменту починається перший період розквіту гітари, в цей час з'являються перші табулатурні збірки, Трактати та Школи гри на гітарі.

3. Висвітлено, що зміна конструкції гітари, яка виникла внаслідок таких відомих митців, як Мануел Гарсія (Іспанія), Хурадо Антоніо Торрес (Іспанія) та Вісенте Еспінель (Іспанія) сприяла розширенню репертуару та виникненню нових Шкіл гри на гітарі.

Таким чином гітара перейшла із розряду акомпануючого інструменту в розряд сольно – ансамблевого інструменту.

Створення музики в невеликих групах, таких як дуети і тріо, в поєднанні з іншими інструментами або гра в чистому гітарному ансамблі може бути не тільки великим задоволенням. Воно також виявляється особливо цінним для музичного і соціального розвитку, сприяє формуванню почуття спільності і пропонує різні варіанти виступів.

4. Проаналізовано сучасні праці та визначено, що відсутня документація, яка дозволяє визначити факти з абсолютною впевненістю, що стосуються виникнення такого явища, як гітарний ансамбль. Отже, можна лише міркувати про такі предмети, як місце походження або конкретні дати, коли були створені перші гітарні.

Протягом усієї своєї історії одне з головних обмежень гітари полягало у його недостатньому обсязі. Цей аспект виключав гітару з головного розвитку гуртків, і обмежила його включення до складу гуртків камерної та симфонічної музики. За допомогою появи сучасної версії гітари збільшилась її здатність бути самостійним інструментом, і розширив свої можливості включення в музичний сценарій.

Протягом попередніх періодів її історії, основна діяльність гітари, її визначні виконавці-композитори та основні досягнення в техніці та конструкції були обмежені кількома країнами. Хоча гітара була присутня і в інших країн Європи та їх колоній у Новому Світі, її діяльність у цих місцях були міцно прив'язані до подій головних центрів. У XX столітті цей факт було змінено.

Включення гітари в наукові кола, вплив звукозаписної індустрії, і прийняття гітари, як концертного інструменту, розвиток гітари, як ансамблевого інструменту розширило кругозір композиторів та виконавців у багатьох країнах, а не лише в декількох.

Нове покоління гітаристів, композиторів, виробників гітари, педагогів та шанувальників інструменту дотримувались темпу, розпочатого в першій половині минулого століття. І ми всі з гордістю можемо спостерігати плоди цього колосального розвитку.

Магістерська робота не вичерпує всіх напрямів проблеми, пов'язаної з визначенням сучасних світових тенденцій розвитку гітарного мистецтва: гітарний квартет. Подальшого дослідження потребує вивчення методики навчання юних гітаристів в класі гітарного ансамблю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барзишена В. Неоромантизм як стильова тенденція в сучасній українській гітарній музиці (на прикладі творів А. Шевченка). *Музична наука на початку третього тисячоліття*. 2017. Вип. 4.
2. Білецька М., Сопіна Я. Історіогенеза класичної гітарної школи в Україні. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2018. № 1. С. 23-28.
3. Блажевич В. Еволюція розвитку виконавських традицій гітарного мистецтва у вітчизняному культурно-освітньому просторі. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2017. Вип. 15. С. 107-115.
4. Блажевич, В. О. Музично-виконавські традиції західноєвропейської гітарної школи. Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття. 2016. С. 353-360.
5. Вольман Б. Гитара и гитаристы. *Ленинград: Музыка*, 1968. С. 187
6. Газарян С. В мире музыкальных инструментов: Кн. для учащихся ст. классов. – 2-е изд. – М.: *Просвещение*, 1989. С. 16-29.
7. Гриненко С. М. Композитарський доробок в гітарному мистецтві Півдня України. *Трансформаційні процеси в мистецькій освіті та культурі України ХХІ століття*. 2017. С. 57-59.
8. Гриненко С. М. Різновиди акустичної гітари та їх застосування в сучасній музичній культурі. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб.* Вип. 26. С. 163-167.
9. Гриненко С. М. "Сучасні тенденції розвитку гітарного мистецтва та їх вплив на формування української виконавської школи"/вип. 20, том 1, 2018 УДК 787.61 С. 12-17.
10. Гриненко С. М. Гітарний оркестр: історія формування та сучасний стан"/ УДК 787.61 с. 4
11. Єрмолаєва Ганна "Самостійна робота студентів у професійному становленні майбутнього фахівця документно-інформаційній діяльності" *Information, communication*, 2017. С. 341-342

- 12.Иванников Т. П. Современная гитарная музыка в контексте социодинамики культуры. *Культура і сучасність*. 2015. №1. С. 134-141.
- 13.Иванников Т. П. Украинская гитарная музыка: стилевые проекции творчества. *Музичне мистецтво*. 2013. Вип. 13. С. 178-184.
- 14.Ігнат'єва Яна "Фестивально-конкурсний рух в еволюції зарубіжного та українського мистецтва"/вип. 20, том 1, 2018. С. 3-5
- 15.Карташов А. П. Классическая гитара в первой половине XX века. Творчество Андреса Сеговии. *Современное музыкальное искусство*. 2013. №2. Вып. 13. С. 215-219.
- 16.Коваленко А. С. Історичні передумови становлення вітчизняної інструментальної гітарної освіти в контексті розвитку музичної освіти. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2017. № 2. С. 86-91.
- 17.Коваленко А. С. Історико-культурологічний аналіз розвитку інструментальної (гітарної) освіти в Україні у сучасному науково-педагогічному дискурсі. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 12(2). С. 248-256.
- 18.Коваленко А. С. Розвиток вітчизняної інструментальної гітарної освіти другої половини XX – початку XXI століття. *Гуманітарні та соціальні науки в епоху глобалізації. Педагогіка та Психологія*. 2017. Вип. 141. С. 34-39.
- 19.Коваленко А. С. Тенденції розвитку вітчизняної гітарної освіти у другій половині XX століття. дис. ... канд. пед. наук. Умань, 2019. 265 с.
- 20.Кригін О. І. Феномен тріумфу Андреса Сеговії: Випадковості і закономірності прогресу. *Культура України*. 2010. Вип. 30.
- 21.Кригін О. І. Шляхи становлення українського академічного гітарного мистецтва. *Наука. Мистецтво. Культура*. 2016. Вип. 3(11). С. 12-20.
- 22.Ларіонова Л. Історія однієї колекції (музей Чернігівської фабрики музичних інструментів). *Скарбниця української культури: Зб. наук*. 2005. Вип. 5. С. 92-99.

23. Михайленко М. П. Київська школа гри на гітарі. *Часопис Національної Музичної Академії України імені П. І. Чайковського*. 2010. № 1. С. 47-50.
24. Михайленко Н. П. Методика преподавания игры на шестиструнной гитаре. *Киев: Книга*, 2003. с. 10-24
25. Михайленко Н. П. Теоретичні основи формування виконавської майстерності гітариста: автореф. дис. ... канд. Мистецтвознавства. Київ, 2011. 21 с.
26. Навчальний план зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, освітній ступінь бакалавр СНУ імені Лесі Українки за 2017 р. *АСНУУ* (Архів Східноєвр. нац. ун-ту ім. Лесі Українки). С. 2.
27. Навчальний план зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, освітній ступінь магістр СНУ імені Лесі Українки за 2017 р. *АСНУУ*. С. 2.
28. Навчальний план зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, освітній ступінь бакалавр ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» за 2017 р. *АДЗЛНУТ*. С. 3.
29. Навчальний план зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, освітній ступінь бакалавр УДПУ імені Павла Тичини за 2017 р. *АУДПУТ*. С. 2.
30. Навчальний план зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, освітній ступінь магістр УДПУ імені Павла Тичини за 2017 р. *АУДПУТ*. С. 2.
31. Нипрокин Ю. Этюды о гитаристах. *Одесса: Друк*, 2002. С. 165.
32. Олійник В. В. Відродження та розвиток сучасного гітарного мистецтва південного регіону України. *Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін: зб. матеріалів наук.-метод. конф.* Умань: АЛМІ, 2019. С 82-84.
33. Паламарчук В. Київський гурток гітаристів Д.Г.Лободи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2017. Вип. 17. С. 110-116.
34. Прат Д. История гитары. Библиографический и терминологический словарь. *Тюмень: ПросторЪ*, 1998. С. 323.
35. Правила конкурсу, оголошеного Міністерством віросповідання і освіти на складання кращих музичних творів (Галицьке намісництво, 1904 р.). *ЦДІАЛ України*. Ф. 514. Оп. 51а. Спр. 932. С. 1–4.

36. Про наявність в м. Львові співацького товариства «Лютня» (1892 р.).
ЦДІАЛ України. Ф. 146. Оп. 51. Спр. 662. 4 С.
37. Про підготовку молодших спеціалістів в музичних училищах України /
Наказ Міністерства Культури України № 664 від 29.12.1994 р. *АУОМУД*.
С. 2.
38. Про реалізацію рекомендацій Комісії у справах молоді Верховної Ради
УРСР від 14 березня 1973 р. по поліпшенню правової пропаганди серед
учнівської молоді середніх спеціальних учбових закладів республіки:
рішення Колегії МВССО УРСР від 11 липня 1973 р. *АУОМУД*. С. 6.
39. Про хід виконання рішення колегії Мінвишу УРСР від 28 березня 1973 р.
«Про стан загальноосвітньої підготовки учнів середніх спеціальних
навчальних закладах Міністерства культури УРСР»: рішення колегії
Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР від 29 травня
1974 р. *АУОМУД*. С. 6.
40. Проект наради музичних діячів у справі реорганізації музичного навчання
на Україні: 11.05.1920 р. *ІРНБУВ* (Інст-т рук. Нац. бібл.-ки України ім.
В. І. Вернадського). Ф. 62. Спр. 211. С. 1.
41. Проект програми по співам в «Єдиній школі» [1918 р.] [Київ]: автореф. та
машинопис з правками. *ІРНБУВ*. Ф. 62. Спр. 159. С. 10.
42. Прохання засновників товариства любителів пісень «Лютня» в м.м. Бохні,
Кракові, Львові про затвердження статутів (1891–1896 рр.). *ЦДІАЛ
України*. Ф. 146. Оп. 58. Спр. 1225. С. 1–73.
43. Прохання засновників товариства любителів пісень «Лютня» в
м.м. Добромиль і Золочів про затвердження статутів (1902–1908 рр.).
ЦДІАЛ України. Ф. 146. Оп. 58. Спр. 1226. С. 1–56.
44. Пухальський Ян Генрихович. История гитары в лицах. (URL:
<http://www.guitar-times.ru/pages/guitarists/pukhalsky.htm>).
45. Пухоль Э. Школа игры на шестиструнной гитаре (на принципах техники
Ф. Тарреги) / пер. с исп. И. В. Поликарпова. Москва: Советский
композитор, 1977. С. 188.

46. Романенко А.Р "Музичний конкурс як соціокультурний феномен у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва" *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі* № 1, 2016 С. 126-129
- 47.Сбітнєва Л. М. "Тенденції розвитку музичної освіти в Україні на початку ххі століття" УДК [37.015.31:7]:78 С. 236
- 48.Сидоренко В. Збірка «Гітара № 16» М. Вербицького в контексті становлення жанрів камерної музики в Галичині. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. *Серія: Музичне виконавство*. 2004. Вип. 40. С. 171-180.
- 49.Сидоренко В. Твори Михайла Вербицького для гітари «Guitarre № 16»: навч. посіб. *Львів: Ліга-Прес*, 2008. С. 116.
- 50.Сидоренко В. Галицька гітарна традиція ХІХ століття (виконавство та творчість). Студії мистецтвознавчі. К.: ІМФЕ НАН України, 2009. № 2(26). С. 18-22.
- 51.Сидоренко В. Л. Гітарна традиція Львова як складова академічного народно-інструментального мистецтва України: дис. ... канд. мистецтвознавства. Львів, 2009. С. 231.
- 52.Сидоренко В. Л. Гітарне мистецтво у Львові. *Гітара.ua*. 2008. № 1. С. 22-23.
- 53.Скрипник Г. Українська музична енциклопедія. Том 5. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2018. С. 536.
- 54.Сідельська Т. І. "Музична освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи" УДК [371.2.78:477]: С. .462-467
- 55.Солдатенко О. І. Історичні витoki європейської школи підготовки гітаристів, започатковані у ХVІІІ–ХІХ століттях. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. *Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108.1.

- 56.Сологуб В. Д. До проблеми академізації класичної гітари в системі української освіти: школи, репертуар та виконавські традиції. *Інноваційна педагогіка*. 2019. С. 145-149.
- 57.Сологуб В. Д. Практика підготовки виконавців спеціальності «Класична гітара» в українському освітньому просторі (на прикладі «ВП МФКНУКІМ»). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. Вип. 64. С. 128-133.
- 58.Сологуб В. Д. Формування професійної готовності майбутнього вчителя музики до самостійного вивчення інструментальних творів. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2012. Вип. 3. С. 133-151.
- 59.Ходаковский Александр Владимирович. Alexander Khodakovsky. (URL: <https://alexanderkhodakovsky.musicaneo.com/ru/about.html>).
- 60.Ходаковський О. В. Традиції та авангард у сучасних композиціях для гітари. Презентації творів Йо Спорка (Jo Sporck) та Андрія Крижанівського на сценах Житомира. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2011. Вип. 31. С. 107-118.
- 61.Хорошавина Е. А. Творческая личность Уроша Дойчиновича в контексте современного гитарного искусства: дис. ... канд. искусствоведения. Одесса, 2017. С. 197.
- 62.Царикова А.В. Студентський гітарний оркестр миколаївської філії київського національного університету культури і мистецтв – сучасне новаторство у системі вищої мистецької освіти в Україні та світовий стандарті. *IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні» Збірник тез доповідей Частина II*, 2018. С. 206 - 209
- 63.Чебодько П. Я. Краткая историческая справка о гитаре. Киев, 1910. С. 14.
- 64.Чеченя К. А. Практичний курс освоєння сучасної технології гри на гітарі (Гітарні перспективи). Оригінальні твори для гітари соло та ансамблів

малих форм: навч. посіб. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014.
С. 62.

65. Шестиструнна гітара / ред.-упор. М. Михайленко. *Київ: Музична Україна*, 1981. С. 109.
66. Щепакін В. М. Західноєвропейські народні музичні інструменти (гітара, цитра, мандоліна) на культурних теренах України середини ХІХ – початку ХХ ст. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2014. Вип. ІІ. С. 211-218.
67. Shearer A. *Learning The Classic Guitar: Part 1*. USA: Mel Bay Publications, 2016. P. 160.
68. Summerfield M. J. *The Classical Guitar: Its Evolution, Players and Personalities Since 1800*. Fifth edition. UK: Ashley Mark Publishing Company, 2002. P. 376.
69. Wade Gr. *A concise history of the classic guitar* / Gr. Wade. – Mel Bay, 2001. P. 224.

ДОДАТКИ

Гітарний квартет «Київ»

Гітарний квартет «CLASSIC GUITAR» м. Миколаїв

«Kharkiv guitar quartet»

Гітарний оркестр м. Миколаїв

Гітарний оркестр ХНУМ ім. І. П. Котляревського

Сучасний імпровізаційний гітарний ансамбль, керівник Д. Ю. Радзецький.